ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

1883

[ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 6. — ΔΕΔΕΜ. ΦΡ. 8

ΑΘΗΝΗΣΙ
Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γραφεῖον τῆς Ἑστίας: Ἐπὶ τῆς Λεωφόρου Πανεπιστημίου, 39.

1883

Ἀριθ. 408 – Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Η'

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΣΤ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. – Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. – Ὁ ἀριθ. Διευθ.: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου 30. | 28 Ὀκτωβρίου 1888

Ποῖος ἦτον

Ο ΦΟΝΕΥΣ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ ΜΟΥ

— Σήμερα πιὰ θὰ φάγω μιὰ βούκα ψωμὶ νὰ 'πάγῃ στὴν καρδιά μου!—Εἶπεν ἡ μήτηρ μου καθεζομένη μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου παρὰ τὴν λιτὴν τράπεζαν, ἣν ὁ ὑπηρέτης εἶχε παραθέσει εἰς τὸ δωμάτιόν μας.

— Πρῶτα κάμε το, καὶ ὕστερα 'πέ το, μητέρα.—Ἀπήντησε πειρακτικῶς ὁ ἀδελφός μου, διότι ἀπό τινος πολλάκις μὲν ἤκουε τὴν καλὴν ταύτην πρόθεσιν, ποτὲ ὅμως δὲν τὴν ἔβλεπε πραγματουμένην.

Ἡ μήτηρ, συνειθισμένη εἰς παρομοίας τοῦ νεωτέρου της υἱοῦ παρατηρήσεις, οὐδ'ἐπρόσεξε κἂν εἰς τοὺς λόγους του. Ἀλλ' ἐπιστραφεῖσα πρὸς τὴν ὄπισθεν αὐτῆς θύραν, ἵνα βεβαιωθῇ ὅτι εἶναι κεκλεισμένη,

— Καὶ μὴ μοῦ ἀφήσετε, εἶπεν, αὐτὴ τὴν *σεισουράδα* νὰ 'ξαναμβῇ 'δῶ μέσα. Ὤ, χαρά στό μας ἀλήθεια, 'σταῖς *τούμπαις* καὶ τοὺς *σάλτους!*

Σεισουράδα ἦτον ὁ Γάλλος ὑπηρέτης τοῦ ἐπὶ τὸν Βόσπορον ξενοδοχείου, ἐν ᾧ ἡ μήτηρ μου ἦλθε νὰ μὲ συναντήσῃ, μόλις ἀφικόμενον ἐκ τῆς Ἑσπερίας. Τὸ πρωτοφανὲς διὰ τὴν ἐπαρχιώτιδα σχῆμα τοῦ *φράκου*, αἱ συνεχεῖς τοῦ καταξυρίστου Γάλλου ὑποκλίσεις, ἐνέπνευσαν εἰς αὐτὴν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀκατάληπτον ἀντιπάθειαν. Καὶ τὸ χειρότερον ἦτο, ὅτι ὁ δυστυχὴς ὑπηρέτης προσπαθῶν καὶ καλὰ νὰ κατακτήσῃ τὴν εὔνοιάν της ἐπολλαπλασίαζε τοὺς *σάλτους* καὶ ταῖς *τούμπαις* αὐτοῦ, ὑποκλινόμενος οὕτω πιθηκιστικῶς, ὥστε ἐκορύφωσε, κατ' αὐτὰς ἔτι τὰς πρώτας ἡμέρας, τὴν ἐναντίον αὐτοῦ ἀγανάκτησιν τῆς μητρός μου, ἥτις καὶ τὸν ἐβάπτισε μὲ τὸ ὄνομα τῆς σεισοπυγίδος, διότι, ἔλεγεν, εἶχε *θηλυκὸ*, τουτέστι καταζύριστον πρόσωπον καὶ δὲν ἠμποροῦσε νὰ σταθῇ 'στὰ *ζερά* του, χωρὶς νὰ σκύψῃ τὸ κεφάλι καὶ νὰ σείσῃ τὴν οὐρά του.

Μετά τινας οὕτω πως ἐμπαικτικὰς παρατηρήσεις καὶ ἐπὶ τοῦ ὅλου παραστήματος καὶ τῆς ἐνδυμασίας τοῦ ἀτυχοῦς Λουῆ, ἡ μήτηρ μου διέκοψεν ἀνεπαισθήτως τὸ γεῦμά της καὶ, προσηλώσασα τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ παράθυρον, ἐβυθίσθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς σκέψεις, κατὰ τὴν συνήθειάν της.

Ὁ Βόσπορος ἐκυλίετο χαριέντως ὑπὸ τὰ βλέμματα μας· πολυάριθμα ἰσχνοτενῆ ἀκάτια διέσχιζον τὰ κυανᾶ του νερὰ κατ' ἀντιθέτους διευθύνσεις, ὡς χελιδόνες πετῶσαι μετ'ἀπαραμίλλου ταχύτητος. Ἡ μήτηρ μου τὰ παρετήρει δι' ἀπλανῶν ὀμμάτων· καὶ μετὰ μακρὰν σιωπὴν ἀναστενάξασα βαθέως,

— Διές ἐσύ! εἶπε, πῶς περνοῦν τὰ χρόνια, καὶ γυρνοῦν τὰ πράγματα! Δὲν θὰ γυρίσῃ τὸ παιδί μου, ἔλεγα, δὲν θὰ προφθάσῃ νὰ ἔλθῃ 'πίσω, καὶ θ' ἀποθάνω, καὶ θὰ μείνουν τὰ 'μάτια μου ἀνοιχτά, ἀπό τήν λαχτάρα 'ποῦ ἔχουν νὰ τὸ 'διοῦνε! Ὅλ'ἡμερίτσα 'παραφύλαγα τοὺς δρόμους καὶ 'ρωτοῦσα τοὺς διαβάτας. Καὶ ὅταν ἐβράδυαζεν, ἄφην' ἀνοιχτὴ τὴν θύρα ἕως 'στὰ μεσάνυχτα. Μὴ σφαλεῖς, Μηχαήλε, 'μπορεῖ νὰ ἔλθ' ἀκόμη. Καὶ δὲν θέλω νὰ ἔλθῃ τὸ παιδί μου καὶ νὰ 'βρῇ κλειστὴ τὴν θύρα μου. Φθάνει 'ποῦ εἶναι τόσα χρόνια ἔρημο καὶ ξένο, ἂς μὴν ἔρθῃ καὶ 'στὸ χωριό του νὰ τοῦ φανῇ πῶς δὲν ἔχει κανέναν εἰς τὸν κόσμο, 'ποῦ νὰ φυλάγῃ τὸν ἐρχομό του. Σὰν ἐπλάγιαζα, σ' ἔβλεπα 'στὸν ὕπνο μου, καὶ μ'ἐφαίνετο πῶς ἄκουα τὴν φωνή σου, κ' ἐσηκονόμουν καὶ ἄνοιγα τὴν θύρα: ἦλθες, παιδί μου;—Ἦταν ὁ ἀγέρας, 'ποῦ σβυντζίνιζε 'στὴν δρόμο.

Καὶ ἔτσι 'ξημέρονε, καὶ ἔτσι 'βράδυαζε. Ὀχτὼ χρονάκια 'πέρασαν, ψωμὶ δὲν ἐπῆγε στὴν καρδιά μου. Γιατί, δὲν θὰ προφθάσῃ νὰ ἔλθῃ τὸ παιδί μου, ἔλεγα, καὶ θὰ 'πεθάνω καὶ θὰ μείνουν τὰ 'μάτια μ' ἀνοιχτά! Καὶ 'διὲς ἐσύ! Τώρα 'ποῦ σ'ἔχω κοντά μου, τώρα 'ποῦ σὲ θωρῶ, μοῦ φαίνεται 'σὰν νὰ ἦταν χθὲς 'ποῦ 'διάβηκες καὶ σήμερα 'ποῦ ἦλθες. Καὶ ἡ πίκραις 'ποῦ ἤπια, παιδί μου, καὶ ἡ τρομάραις 'ποῦ ἐτράβηξα εἶναι 'σὰν νὰ μὴν ἤτανε ποτέ!

Ἐδῶ ἔκοψε μηχανικῶς ὀλίγον ἄρτον, ὡς ἐὰν ἤθελε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ φαγητόν της· ἀλλὰ πρὶν τὸν θέσῃ εἰς τὸ στόμα, ἐτένισε πάλιν διὰ τοῦ παραθύρου, εἶδε τὸν ἀείρροον Βόσπορον, εἶδε τὰ παλινοστοῦντα σκάφη, καὶ στενάξασα ἐκ μέσης καρδίας ἐπανέλαβεν ἀργὰ καὶ θλιβερά:

— Ἔτσι περνοῦν τὰ χρόνια, καὶ γυρνοῦν τὰ

πράγματα! 'Απ' ἐκεῖ 'ποῦ ἐφοβούμουν δὲν ἔπαθα τίποτε· καὶ ἀπ' ἐκεῖ 'ποῦ ἤμουν ἡσυχη ἦλθε τὸ κακό! 'Επῆγες εἰς τὴν ἄκρη τοῦ κόσμου, παιδί μου, καὶ δὲν ἐχάθηκες, κ' ἐγύρισες. Καὶ ὁ Χρηστάκης μας — πέντε ὥραις δρόμον ἐπῆγε, κ' ἔμεινεν ἐκεῖ! .. 'Ε... μόνον οἱ νεκροὶ δὲν γυρίζουν 'πίσου! ..

"Ητανε παραμονὴ τῶν Φωτῶν—'ξεύρεις πῶς εἶναι ἡ καρδία μου σὲ τέτοιαις ἐπίσημαις ἡμέραις. 'Ενθυμήθηκα τὸν μακαρίτη τὸν πατέρα σου, κ' ἐνθυμήθηκα, πῶς μιὰ τέτοια παραμονὴ, 'σὰν εἶδες τοῦ κόσμου τὰ παιδιὰ 'ποῦ 'κρατοῦσαν ταὶς *σουρβιαὶς* καὶ *σούρβιζαν* τοὺς ἀνθρώπους μέσ''ς τὸν δρόμο, 'πῆρες καὶ σὺ μιὰ σκούπα καὶ ἄρχησες νὰ χτυπᾷς τὸν πατέρα σου 'πά' στὴν ῥάχη καὶ νὰ τὸν σουρβίζῃς: Σούρβα, σούρβα! γερὸ κορμὶ, γερὸ σταυρὶ, ὅλο 'γειὰ καὶ δύναμι, καὶ τοῦ χρόν' γεροί!» "Ετσι μικρὸ 'ποῦ ἤσουνε, ἤξευρες τὰ λόγια. Καὶ τὸ 'χάρικεν ὁ μακαρίτης, καὶ σὲ 'πῆρε στὴν ἀγκαλιά του καὶ σὲ 'φίλησε: —"Εχε τὴν εὐχή μου, καὶ νὰ μοῦ τρανέψῃς! — Καὶ σ' ἔδωκε μιὰ πεντάρα, καὶ μ' ἐκούνησε μὲ τὸ δάχτυλο καὶ μὲ εἶπε. — Αὐτὸ τὸ παιδὶ, γυναῖκα, θὰ γένῃ! —Ποῦ τὸ ἤξευρε, πῶς ὕστερ' ἀπὸ τρεῖς μῆνες θὲ νὰ σ' ἄφην' ὀρφανό! Καὶ 'ποῦ τὸ ἤξευρε, πῶς ἡ παραμοναὶς τῶν Φωτῶν θὲ νἄρχουνταν καὶ θὰ 'περνοῦσαν καὶ σὺ θὰ κακοπάθιαζες στὴν ξενητειὰ κι' ἐγὼ θὲ νἀκλαίγα μονάχη!

"Ετσι κ' ἐκείνη τὴν παραμονή. 'Ο Μιχαήλος 'ποῦ μὲ ἤξευρεν, ἐπῆγεν ἀπὸ 'νωρὶς εἰς τὸ βουνὸ καὶ ἔφερε μιὰ σουρβιά: "Ενα μεγάλο κλωνὶ γεμάτο σφιχτὰ καὶ πράσινα 'μάτια.—Μ' αὐτὰ τὰ σοῦρβα, μανὰ, θὰ 'διοῦμεν ἀπόψε τὴν τύχη μας.—'Σὰν ἦρθεν ὁ Χρηστάκης στὸ σπίτι, ἐκαθήσαμε στὸ παραγῶνι κ' ἐχωρίσαμε τὴν φωτιὰ σὲ δυὸ μεριαὶς, καὶ ἄρχησεν ὁ Μιχαήλος νὰ βάζῃ τὰ σοῦρβα στὴν μέση 'πά' στὴν καυτερὴ τὴν πλάκα, γιὰ νὰ 'διοῦμε τὴν τύχη μας. Πρῶτα πρῶτα σ' ὠνομάτισεν ἐσένα, κ' ἔκοψε σοῦρβο καὶ τὸ ἔβαλε. Καὶ μόλις τὤβαλεν, ἐβρόντηξε καὶ 'πήδηξε κι' ἐβγῆκεν ἀπ' τὴν 'στιά. 'Εχε τὴν εὐχή μου, Μιχαήλο! 'τοῦ εἶπα. 'Απόψε εὔφρανες τὴν καρδιά μου. 'Σὰν εἶν' ὁ Γιωργής μας γερός, εἶμασθ' ὅλοι καλά! "Υστερα μ' ὠνομάτισεν ἐμένα. "Ε! κ' ἐγὼ, 'πές, καλὰ 'πῆγα. "Υστερα ὠνομάτισε τὸν Χρηστάκη — καὶ 'διὲς ἐσύ! Τὸ 'μάτι τῆς σουρβιᾶς ἔμεινε 'πά' στὴν πλάκα 'ποῦ τὤβαλε, σιγανὸ καὶ ἀκίνητο, ὥστε 'ποῦ ἐμαύρισε κ' ἐκάπνισε κ' ἔγειρεν ὀλίγο καὶ ἐκάηκε! — Χριστὸς καὶ Παναγιὰ, παιδάκι μου! τοῦ εἶπα. Δὲν ἔβαλες καλὸ σοῦρβο! Κ' ἐπῆρα τὴν σουρβιὰν ἀπὸ τὸ χέρι του κ' ἐδιάλεξα τὸ πιὸ καλὸ τὸ 'μάτι καὶ ἀνοιξα καινούριο τόπο στὴν φωτιὰ καὶ τὸ ἔβαλα ... 'Εκάπνισεν ὀλίγο, ἐμαύρισεν, ἐτανίσθη κ' ἔμεινε στὸν τόπο! Τότ' ἐγέλασεν ὁ Χρηστάκης δυνατὰ κ' ἐπῆρεν ἕνα δαυλὶ καὶ ἀνεκάτωσε τὰ κάρβουνα καὶ εἶπε·

— 'Εγὼ, μητέρα, εἶμαι βασταγερὸς ἄνθρωπος, τὸ 'ξέρεις. "Ετσι εὔκολα εὔκολα δὲν πηδῶ νὰ φύγω μέσ' ἀπὸ 'λίγη ζέστη 'σὰν καὶ λόγου σας. "Αν θέλῃς νὰ ἰδῇς τὴν τύχη μου, φέρ' ἐδῶ!—

Καὶ 'πῆρε τὸ κλωνὶ ἀπό, τὸ χέρι μου καὶ τὸ ἔβαλε μέσ' στὴν φωτιά. Κ' ἐπυρώθηκεν τὰ σοῦρβα καὶ ἤρχησαν νὰ βροντοῦν καὶ νὰ πηδοῦνε ...

Τώρα, λέγε μου ἐσὺ ὅ, τι θέλεις. Σοῦρβα εἶναι σοῦρβα, τὸ 'ξέρω. Καὶ τὴν τύχη τὴν βλέπουν γιὰ τὴν συνήθεια, ὄχι γιὰ τὴν ἀλήθεια, κι' αὐτὸ σωστό. Μὰ ὅταν 'θυμηθῶ τοὺς κούφιους ἐκείνους κρότους καὶ ταὶς μακρυναὶς τουφεκιαὶς, 'ποῦ ὕστερ' ἀπὸ 'λίγαις ἡμέραις ἄρχησαν ν' ἀκούγωνται τριγύρω στὰ χωριὰ, μοῦ ξεσηκόνετ' ἡ καρδιά μου, καὶ δὲν 'μπορῶ νὰ ἡσυχάσω. Τὸ πρᾶγμα ἦταν καθαρὸ καὶ, 'ξάστερο, μὰ 'μεῖς δὲν τὸ 'ψηφήσαμε, μόνο τὸ 'πήραμ' ἐλαφρυὰ κ' ἐγελάσαμεν.

'Εκεῖ 'πάνου στὰ γέλοια ἄνοιξεν ἡ θύρα κ' ἐμβῆκεν ὁ Χαραλαμπὴς τοῦ Μητάκου. Τὸν 'ξεύρεις. 'Ηταν συνομήλικος τοῦ Χρηστάκη καὶ τὸν ἔμοιαζε πολὺ στὸ ἀνάστημα καὶ ταὶς πλάταις. 'Οσον ἦτο μικρὸς ἤρχετο συχνὰ στὸ σπίτι μας· μὰ 'σὰν ἐμεγάλωσε κ' ἐπῆρεν ἄσχημο δρόμο, δὲν ἠμποροῦσα νὰ τὸν βλέπω 'μπροστά μου. Γιατὶ πολλαὶς φοραὶς ἔκαμνε τὸ κακό, καὶ τὸν ἔπαιρναν γιὰ τὸν Χρηστάκη. Τόσο πολὺ τὸν ἔμοιαζε· καὶ 'σὰν συντεχνίταις ὅπου ἤτανε 'φοροῦσαν καὶ τὰ ἴδια τὰ ῥοῦχα. Γι' αὐτὸ τὸν ἔβαλα μιὰν ἡμέρα 'μπροστά. 'Απὸ τότε δὲν ἐξαναπάτησε στὸ κατώφλοιο μας· κ' ἐκείνη τὴν βραδειὰ ἦλθε.

— Καλησπέρα, κυρά! Καλὸ στὰ κάμνετε!

— Καλὸ στὸν Λαμπή. "Αν μὲ φέρνῃς κάνα γράμμα, κάτσε νὰ σὲ κεράσω.

— "Οχι, κυρὰ, ἐγὼ τὴν 'παραίτησα πιὰ τὴν *πόστα*. Καὶ ἦρθα ἴσα ἴσα νὰ ξαναπῶ τοῦ Χρηστάκη νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ τὴν πάρῃ κανένας ἄλλος.

'Εκεῖ, 'σὰν νὰ μ' ἐταράχθηκεν ἡ καρδιά μου!

— Καὶ γιατί, Λαμπή;

— Γιατ' εἶναι καλὴ δουλειὰ ἡ *πόστα*, κυρὰ, καλὴ δουλειά!

— Καὶ 'σὰν εἶναι καλὴ δουλειὰ ἡ πόστα, γιατὶ δὲν τὴν κρατεῖς τοῦ λόγου σου, 'ποῦ τὴν εἶχες ὡς στὰ τώρα;

Θαρρεῖς τοῦ ἔδωκε κανεὶς μιὰ μαχαιριὰ, καὶ ἄλλαξεν ἡ θωριά του καὶ ἄρχησε νὰ μασσᾷ τὰ λόγια του.

— 'Εγὼ, κυρὰ, δυὸ χρόνια 'πῆγα κ' ἔφερα τὴν πόστ' ἀπὸ τὸ σιδηρόδρομο, ἔκαμ' ἀρκετοὺς παράδες. Τώρα πιὰ ἂς κάμουν καὶ οἱ φίλοι.

— "Ακουσε νὰ σὲ 'πῶ, τοῦ εἶπα τότε, Λαμπή! 'Εσὺ ἂν ἔκαμες παράδες, καθὼς τὸ λένε—

Θεὸς κ' ἡ ψυχή σου! 'Εμεῖς τέτοιους *παράδες* δὲν τοὺς χρειαζόμασθε. "Επειτα, 'ξεύρεις· οἱ *καθμέδες* δὲν ἔχουν πλέον πέρασι. Καὶ αὐτὸς 'ποῦ κουβαλεῖ τὴν *πόστα* δὲν 'μπορεῖ πλέον ν' ἀρχοντήνῃ μὲ τὰ ὑστερήματα, 'ποῦ στέλνει κανένα ὀρφανό, ξενητεμμένο, μέσ' στὸ γράμμα, νὰ μνημονέψουν τὸν πατέρα του. "Οσο γιὰ τὴν ἄλλη τέχνη 'ποῦ σ' ἀρχόντηνε, Λαμπή, νὰ ὁ Θεὸς καὶ ἂς σὲ κρίνῃ. 'Εμένα τὸ παιδί μου εἶναι χριστιανὸς καὶ τίμιος ἄνθρωπος, καὶ 'ξεύρει νὰ 'βγάλῃ τὸ ψωμί του μὲ τὸν ἵδρω τοῦ προσώπου του.

"Ετσι τοῦ εἶπα, γιατὶ τὸ ἤξευρα πῶς ἦταν κλέφτης. Καὶ 'κεῖ 'ποῦ τοῦ τἄλεγα, παιδί μου, τὸν ἔπιασε μιὰ τρεμοῦλα καὶ ἄσπρισαν τὰ χείλια του, καὶ ἀγρίεψεν ἡ ματιά του, 'σὰν σεληνιασμένος. — "Ω, Παναγία μου! τρεῖς φοραὶς ἄνοιξε τὸ στόμα του νὰ συντύχῃ, καὶ τρεῖς φοραὶς ἄκουσα τὰ 'δόντια του νὰ κροτιοῦνται, παιδί μου, μὰ τὴν φωνὴν του δὲν τὴν ἄκουσα! "Ετσι ἐστριφογύριζε τὸ νεκρόχλωμό του πρόσωπο! Καὶ εἶδα τὴν ἄπειρή του φρίκη καὶ τὴν 'ματιά του τὴν τρομαγμένη, ποῦ 'ξέταζε κλεφτάτα κλεφτάτα τὰ ῥοῦχα, καὶ τὸ δεξί του χέρι, ὡς ἀνάμεσα στὰ δάχτυλα! 'Ωσὰν νὰ ἤτανε χρισμένος κάτι τι κι' ἐφοβοῦνταν μὴν τὸ 'διοῦμε. Καὶ ὕστερ' ἀπὸ τὸν φρικτὸν ἀγῶνα — "Ω, Παναγία μου! 'σὰν κανεὶς ποῦ ψυχομαχᾷ λαιμοπνιγμένος, παιδί μου,

— Μὴν ἀκοῦς τὸν κόσμο, κυρά! 'Εγὼ εἶμαι καλὸς ἄνθρωπος! εἶπε, κ' ἔκρυψε τὸ πρόσωπο μὲ τὰ χέρια του, κ' ἐβγῆκε, καὶ δὲν ἐκαλονύχτισε! ...

— Θωρεῖς, μητέρα; Εἶπε τότε ὁ Χρηστάκης. Σὲ τὤλεγα καὶ δὲν τὸ 'πίστευες. 'Εσκότωσεν ἄνθρωπο, καὶ τὸν πιάνει τὸ αἷμα. "Ολος ὁ κόσμος τὸ λέγει καὶ σὺ δὲν τὸ πιστεύεις. "Αμα 'πῇς πῶς 'ξεύρεις κἄτι τι ποῦ ἔκαμεν— ἂς ἦναι καὶ γιὰ δοκιμὴ μονάχα — θαρρεῖ πῶς τοῦ λὲς γιὰ τὸ φονικό. Θαρρεῖ πῶς ἐφάνηκε τὸ αἷμα στὰ χέρια του, γιὰ νὰ τὸν προδώσῃ.

— 'Αφοῦ δὲν τὸ εἶδες μὲ τὰ 'μάτια σου, τοῦ εἶπα, τί σὲ μέλει καὶ τὸν κακολογᾷς. Κάθε ἀρνὶ κρεμιέται ἀπὸ τὸ ἴδιο του ποδάρι. Καὶ ἂν ἦναι ἀλήθεια, ἔχει Θεὸ ποῦ θὰ τὸν κρίνῃ καὶ ἂς ὄψεται. Κάμε μου μόνο τὴν χάρι, καὶ μὴ ἀνακατόνεσαι στὴν ὑπόθεσι τῆς πόστας: Αὐτὸς χωρὶς αἰτία βέβαια δὲν τὴν παραιτᾷ.

— Δὲν ἀκοῦς 'ποῦ σοῦ τὸ λέγω, μητέρα; Εἶπε πάλ' ἐκεῖνος. Εἶναι τὸ αἷμα 'ποῦ τὸν πιάνει! Τὸ αἷμα, 'ποῦ ἔχυσε στὸν δρόμο του, ἐστοιχειώθηκε τώρα, καὶ δὲν τὸν ἀφήνει νὰ περάσῃ. Προχθὲς ἀναγκάσθηκε νὰ γυρίσ' ἀπὸ τὰ μισόδρομα καὶ ν' ἀφήσῃ τὴν πόστα. 'Ακούεις, εἶδε κάποιον 'ποῦ τὸν παραμόνευε: Χωρὶς ἄλλο ἦταν τὸ αἷμα. Γιατὶ λέγουν, πῶς ὅποιος σκοτώσῃ ἄνθρωπο καὶ δὲν σκεφθῇ νὰ γλύψῃ ἀπὸ τὸ μαχαῖρί του τὸ αἷμα, ἢ θὰ στοιχειωθῇ νὰ τὸν πνίξῃ καμμιὰ 'μέρα, ἢ θὰ τὸν μαρτυρεύῃ, ὡς ποῦ νὰ τ' ὁμολογήσῃ καὶ νὰ τὸν κρεμάσουν.

— Νἄχῃς τὴν εὐχή μου, παιδάκι μου, μὴ μοῦ ξεσηκόνεις τὴν καρδιά μου περισσότερο. Κὶ, νἄχῃς τὴν εὐχὴ τῆς Παναγίας, μὴν ἀνακατόνεις αὐτὰ τὰ πράγματα! Γιατί σ' ἀκούει κανεὶς ἀπὸ τὴν ἐξουσία κ' εὑρίσκεις τὸν μπελά σου! "Αφησε καὶ τὴν πόστα καὶ τὸν ποστιέρη νὰ κουρεύωνται, καὶ βλέπε τὴν δουλειά σου, 'σὰν νοικοκυροπαιδί.

Μὰ 'κεῖνος ὁ μακαρίτης — τὸν ἤξευρες πῶς ἤτανε—δὲν τὸν ἐχωροῦσεν ὁ τόπος νὰ καθήσῃ. Τὸν ἔμαθα τέχνη καὶ τὸν ἄνοιξ' ἀργαστῆρι, γιὰ νὰ πιάσῃ τὸν τόπο τοῦ πατέρα του. Μὰ, ἔλα ποῦ ἀγαποῦσε νὰ γυρνᾷ μέσα στοὺς δρόμους!

— 'Απ' ἐδῶ 'ως στὸ Λουλεβουργάζι, εἶπεν, εἶναι πέντε ὥραις δρόμος. Μιὰ φορὰ κάθε δεκαπέντε θὰ 'πάγω καὶ θὰ ἔλθω, γιατί ν' ἀφήσω νὰ ὠφεληθῇ ἄλλος;

— "Οχι, νἄχῃς τὴν εὐχή μου! Δὲν σ' ἀφήνω νὰ πάρῃς τὴν πόστα! 'Υποσχέπου μου πῶς δὲν τὴν παίρνεις, γιατὶ θὰ μὲ κάμῃς νὰ χάσω τὴν ἡσυχία μου!

— "Ε! καλά, εἶπε τότε. Δὲν τὴν παίρνω. "Αφησε νὰ μείνῃς καναδυὸ μῆνες χωρὶς γράμμα, καὶ νὰ 'δῇς ἐσὺ πῶς θὰ τὸ μετανοιώσῃς.

Αὐτὸ μ' ἔγγιξεν ἐκεῖ ποῦ μὲ 'πονοῦσε. Τὰ γράμματά σου δὲν ἤρχοντο τακτικὰ, γιατὶ τὰ ἄνοιγαν στὸν δρόμο. Καὶ δὲν φθάνει, ποῦ δὲν ἄφηναν μέσα τίποτε, μόνον ὕστερα ἐντρέποντ' αν νὰ τὰ φέρουν ἀνοιγμένα, καὶ ἔτσι ἔμενα ἐγὼ χωρὶς εἰδήσεις σου, κ' ἐκαθόμουν κ' ἔκλαιγα. Μολαταῦτα δὲν τοῦ εἶπα τίποτε. Τόσον καιρὸ ὑπόφερα, ἂς ὑποφέρ' ἀκόμα.

"Οταν ἦλθεν ἡ ἡμέρα τῆς πόστας, τὸν βλέπω κ' ἐμβαίνει μὲ τὸν σάκκο τοῦ *κοντακιοῦ* στὴν ἀμασχάλη, καὶ μὲ τὸ τουφέκι στὸν ὦμό του.

— Τώρα πιά, μητέρα, εἶπε, τὸ κεραστικὸ δὲν θὰ πηγαίνῃ σὲ ξένα χέρια. Αὔριο 'ποῦ θὰ σὲ φέρω τὸ γράμμα τοῦ Γεωργῆ, θὰ μοῦ τὸ δώσῃς ἐμένα. 'Ορίστε; —

Εἶχαν περάσει κοντὰ δώδεκα ἡμέραις ἀπὸ ἐκείνη τὴν βραδειά, 'ποῦ τοῦ τὸ εἶχα ἐμποδίσει. "Οπως πάντοτε, ἔτσι καὶ τότε εἶχαν ξεχασθῆ πλέον ἡ προφητείαις τῆς παραμονῆς τῶν Φωτῶν. Μὰ τὸν γυιὸν τοῦ Μητάκου δὲν τὸν ἐλησμόνησα. Γι' αὐτὸ ἄρχησα νὰ τὸν 'νειδίζω, πῶς ἔκαμε δουλειὰ τοῦ κεφαλιοῦ του. Μὰ 'κεῖνος 'ποῦ ν' ἀκούσῃ! 'Επῆρε τὴν ὑποχρέωση 'πάνου του! 'Υπεσχέθηκε στοὺς προεστοὺς καὶ στὸν Καϋμακάμη!

'Σὰν εἶδα 'ποῦ πᾷν τὰ λόγια μου χαμένα, τὸν ἔδωσα κ' ἐγὼ τὸ γράμμα σου, καὶ, ἔχε τὸν νοῦν σου δὰ, παιδί μου, τοῦ εἶπα, νὰ μὴ χάσῃς τὸ γράμμα τοῦ Γεωργῆ μας! — Θαρρῶ πῶς τάνε βλέπω ἀκόμα! "Εβγαλε τὸ φέσι του,

ἐφίλησε τὸ χέρι μου, κ' ἐπῆγε... Ποιὸς τό ἤξευρε νὰ μὴ τὸν ἀφήσῃ!..

Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα ἤτανε νάρθῃ ὁ καινούριος ὁ Δεσπότης. Οἱ ἐπίτροποι καὶ οἱ προεστοὶ ἐπῆγαν ἀπὸ 'νωρὶς εἰς τὸν σιδηρόδρομο· οἱ δάσκαλοι μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ σχολειοῦ ἀραδιασμένα· οἱ παππάδες καὶ οἱ ἄλλοι χωριανοὶ ἐβγῆκαν καμμιὰν ὥρα δρόμο, γιὰ νὰ τὸν προσωπαντήσουν. Ὁ Μιχαῆλος ἐπῆγε κ' ἐκεῖνος μαζί τους. Ἔμεινεν ἄδεια θαρρεῖς τὸ χωριό. Ἡ ὥρα τῆς πόστας ἦλθε, μὰ δὲν ἀνησύχησα γιὰ τὸν Χρηστάκη: Χωρὶς ἄλλο θὰ ἔλθῃ μὲ τὴν συνοδεία τοῦ' Δεσπότη. Ὁ καιρὸς ἦταν καλὸς κ' ἐγὼ ἐφύλαγα στὸ παραθύρι. Σὰν εἶδα τὸν κόσμον ἀπὸ μακρὰ 'ποῦ ἐπέστρεφε, ἔσιαζα τὸ φακιόλι μου κ' ἐβγῆκα ὡς ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ νὰ φιλήσω κ' ἐγὼ τοῦ Δεσπότη τὸ χέρι. Τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ ἡ σημαίαις τῆς ἐκκλησίας ἔλαμπαν ἀπὸ μακρυὰ εἰς τὸν ἥλιο, καὶ κατόπιν ἐγυάλιζαν οἱ σταυροὶ καὶ τὰ φελώνια τῶν παππάδων. Πίσω, στὸ ἕνα πλάγι, διέκρινα χρυσοσέλωτο τὸ ἄσπρο ἄτι, ποῦ ἐπῆγαν γιὰ τὸν Δεσπότη· μὰ ὅσο καὶ ἂν ἐκόντευε, Δεσπότης δὲν ἐφαίνετο ἐπάνω του. Βγά! εἶπα μὲ τὸν νοῦ μου, καὶ ἄρχησα νὰ πλησιάζω ἀνήσυχη καὶ βιαστική.

— Φεῦγα, κυρά! ἐφώναξε τότε ἕν' ἀπὸ τὰ παιδιά, ποῦ ἔτρεχαν ἐμπρὸς ἐμπρὸς μὲ τὰ γιορτερά τους. Φεῦγα 'πίσω, γιατ' ἔρχεται τ' ἀσκέρι! Ἀκοῦς ἐκόψαν τὸν σιδερόδρομο καὶ μᾶς ἐπῆραν τὸν Δεσπότη!

Ἐκεῖ ἐτινάχθηκεν ἡ καρδιά μου! Ὁ πόλεμος ἀκούετο, μὰ οἱ Ῥοῦσσοι ἤτανε μακρυά, 'ξεύρω κ' ἐγώ; στὰ Μπαλκάνια, μᾶς ἔλεγαν, κι' ἀκόμη παρὰ πέρα. Καὶ τώρα νὰ κόψουν ἔξαφνα τὸν σιδερόδρομο.— Εἶδες, εἶπα, καὶ θὰ πάθῃ τίποτε τὸ παιδί! καὶ ἐκόπηκαν τὰ γόνατά μου κ' ἔμεινα στὸν τόπο. Ἐκεῖ ἐπρόφθαξε τὸ πλῆθος βιαστικὸ καὶ τρομαγμένο. Κ' ἐπρόβαλ' ὁ Σταυρός μὲ τὰ 'ξαπτέρυγα κι' ἐπρόβαλ' ὁ παππᾶς μὲ τὸ θυμιατῆρι, καὶ 'πρόβαλαν τέσσαρες 'νομάτοι μ' ἕνα λείψανο στὸν ὦμο, καὶ στὸ πλάγ' ὁ Μιχαῆλος ἀνεμαλιάρης καὶ λουσμένος εἰς τὰ δάκρυα.... Ἀχ! παιδί μου! παιδάκι μου!.. Ποιὸς τὸ ἤξευρε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ!! —

Ἐδῶ ἡ τρέμουσα φωνή της συνεπνίγη ὑπὸ τῶν λυγμῶν καὶ τῶν κλαυθμῶν της.

Ἦτον ἡ πρώτη φορὰ ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Καὶ ἐπειδὴ ἐγνώριζον τὴν φύσιν τῆς δυστυχοῦς μητρός μου, οὔτε ἐγὼ τὴν διέκοψα, οὔτε τὸν ἀδελφόν μου ἀφῆκα. Ἡ θλίψις ὑπερεπλημμύρει τὴν φιλόστοργον αὐτῆς καρδίαν, καὶ ἂν δὲν τὴν ἄφηνεν νὰ ἐκχειλίσῃ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ τρὶς τῆς ἡμέρας, δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ἀνακούφισιν. Τὸ φοβερὸν τραῦμα εἶχε πλήξει τὸν πολυπαθῆ μας οἶκον πρὸ τριῶν καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν. Ἀλλ' ἡ πρόσφατος ἔλευσις ἐμοῦ, ὅστις δὲν εἶχον ἰδῇ τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο δρᾶμα ἐκ τοῦ πλησίον, ἀνέξανε τὰς μόλις οὐλωθείσας πληγὰς τῆς ταλαίνης. Ἡ ἐμὴ παρουσία καθίστα τὴν ἀπώλειαν τοῦ μακαρίτου πολὺ μᾶλλον ἐπαισθητοτέραν, διότι, καθὼς ἔλεγεν ἡ μήτηρ μου δικαίως, ἐφαίνετο πλέον πῶς ἡ χαρά μας δὲν εἰμποροῦσε νὰ ἦναι σωστή. Τόσον ὀλίγους 'ποῦ τοὺς ἀφῆκα τοὺς ἐδικούς μου, τοὺς εὕρισκον ὀλιγωτέρους. Καὶ οὔτε ἐγὼ νὰ τὸν φιλήσω, οὔτε ὁ πτωχὸς ἀδελφός μου ἠδύνατο πλέον νὰ εὐφρανθῇ ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ τοῦ τόσον καιρὸν προσδοκηθέντος ἀδελφοῦ του! Καὶ ἔκλαιε λοιπὸν ἡ δύστηνος καὶ διηγεῖτο τὴν θλιβερὰν ἐκείνην ἱστορίαν, ὡς ἐὰν εἶχε συμβῇ αὐτὴν τὴν προτεραίαν.

Καὶ ὅταν αἱ πλήμμυραι τῶν δακρύων ἀνεκούφιζον ὀλίγον τὴν βαρυπενθῆ αὐτῆς καρδίαν, νομίζετ' ἐλησμόνει τὴν δυστυχίαν της; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Τὴν θλῖψιν διὰ τὸν φόνον τοῦ ἀγαπητοῦ μας ἀδελφοῦ διεδέχετο ἡ ἀμείλικτος ὀργὴ κατὰ τοῦ φονέως.

— Καμμιὰ φορά, μοῦ ἔλεγε κατ' ἰδίαν ὁ ἀδελφός μου, ἐνόμιζον πῶς ἀρχίζε νὰ ξεχνᾷ τὸν Χρηστάκη, μὰ ποτὲ δὲν τὴν εἶδα νὰ ξεχάσῃ τὸν φονιά του.

Καθ' ὅλον τὸ μεταξὺ διάστημα οὔτε Δεσπότη, οὔτε Καϋμακάμη ἀφῆκεν ἡσυχον διὰ νὰ τῇ εὕρουν τὸν φονέα τοῦ τέκνου της. Κατ' ἀρχὰς ἐνομίσθη, ὅτι ἐφονεύθη, συντυχὼν εἰς τὴν συμπλοκὴν κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ σταθμοῦ τοῦ Λουλεβουργάζ ἔφοδον. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπιστώθη, ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν. Οἱ ἐπελθόντες πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἀρχιερέως εὗρον τὸν σταθμὸν τοῦτον ἐρημωμένον ὑπὸ τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν πρὸ δύο ἤδη ἡμερῶν, ἐξ οὗ χρόνου πᾶσα συγκοινωνία μετὰ τῆς πρωτευούσης ἦτο διακεκομμένη, τοὺς δὲ Ῥώσσους ἀμαχητὶ καταλαβόντας τὸ χωρίον, ἀλλὰ μόλις περὶ τὰ μέσα τῆς προηγηθείσης ἐκείνης νυκτός. Τὸν πτωχὸν ἀδελφόν μου ὅμως ἀνεκάλυψαν ἐν τῇ ἀτάκτῳ αὐτῶν ἐπιστροφῇ παρὰ τὴν γέφυραν τῆς λεωφόρου, πολὺ μακρὰν τοῦ χωρίου, καὶ νεκρὸν πολὺ πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ῥώσσων. Δὲν ἐφονεύθη λοιπὸν τυχαίως, οὐδ' ἐν συμπλοκῇ. Ἀλλ' οὔτ' ἐπίτηδες ἦτο δυνατὸν νὰ ἐφονεύθη ὑπὸ στρατιωτῶν ἢ ληστῶν. Διότι οὔτε οἱ μὲν θὰ ἄφηναν τὸν νεκρὸν ἀσύλητον, οὔτε οἱ δὲ ἀνέπαφον τὸν ταχυδρομικὸν σακκον. Πᾶσα δὲ ἐπίσημος ἔρευνα κατέληγεν εἰς τὸ ψηλαφητὸν συμπέρασμα, ὅτι ὁ φόνος ἐγένετο ἐξ ἐνέδρας καὶ οὐχὶ πρὸς σκοπὸν ληστεύσεως. Διὰ τοῦτο ἡ μήτηρ μου ἐπέμενεν εἰς τὴν εὕρεσιν καὶ τιμωρίαν τοῦ φονέως. Ὁ τρόπος δι' οὗ ὁ πρῴην κακῆς φήμης ταχυδρόμος παρέπεισε τὸν ἀνύποπτον νεανίαν νὰ διαδεχθῇ τὸ ἐπικίνδυνον αὐτοῦ ἔργον, παρεῖχεν εἰς τὰς ἐρεύνας αὐτῆς τὸν ὁδηγητικὸν μίτον.

— Δὲν 'μπορεῖ νὰ ἦναι ἀλλοιῶς, ἔλεγεν. Ὁ φονιὰς πρέπει νὰ ἦταν μανισμένος μαζί του, καὶ πρέπει νὰ τὸ ἤξευρε. Ἀλλέως δὲν 'μποροῦσε νὰ τὸν παραμονεύσῃ αὐτὴ τὴν πρώτη τὴν ἡμέρα, ποῦ 'πῆρε τὴν πόστα 'πάνου του. Εἶναι λοιπὸν χωρὶς ἄλλο χωριανός μας, ἢ κανεὶς ἀπὸ τὰ περίχωρα. Ὅταν ἐπῆραν αὐτόν, 'ποῦ εἶχε πρῶτα τὴν πόστα, στὴν φυλακή, εἶπα πῶς ἔκαμεν ὁ Θεὸς κρίσι. Μὰ ὕστερ' ἀπὸ δύο ἡμέραις τὸν ἔβγαλαν, γιατὶ εὑρέθη, πῶς, ὅταν ἔγεινε τὸ φονικό, ἐκεῖνος ἦταν στὸ χωριό μας. Ποιὸς τὸ 'ξεύρει; Ἴσως κ' ἐψευτομαρτύρησαν... Μὰ τώρα, ποῦ ἦρθες πιὰ καὶ σύ, παιδί μου, μὴν ἀφήστε τὸν ἀδερφό σας ἀνεκδίκητο. Μὴ μὲ βλέπεις ἔτσι καὶ σιωπᾷς! Ἂν δὲν εἶχα παιδιὰ στὸν κόσμο, θενἄκοφτα τὰ μαλλιά μου, θενἄβαζα ἀνδρίκια ροῦχα, καὶ μὲ τὸ τουφέκι στὸν ὦμο θενὰ κυνηγοῦσα τὰ ἰχνάρια τοῦ φονιά, ὡς 'ποῦ νὰ 'κδικήσω τὸν νεκρό μου. Γιατὶ 'διές, παιδί μου, ὁ φτωχός μας ὁ Χρηστάκης δὲν εὑρίσκει ἡσυχία, μόνο παλεύει μέσ' στὸ μνῆμά του ὅσαις φοραὶς 'νοιώθῃ τὸ φονιά του νὰ πατῇ τὰ χώματα. Καὶ τὸν 'νοιώθῃ, παιδί μου! στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου νὰ εὑρίσκεται, ἐκεῖνος τὸν 'νοιώθει, 'σὰν νὰ τοῦ 'πατοῦσε τὴν καρδιά του! Γι' αὐτὸ ἐκδίκησι! πρέπει νὰ γενῇ ἐκδίκησι!

Ὁ μὴ γνωρίσας τὴν ἀγαθοτάτην ταύτην μητέρα πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ της, θὰ τὴν ἐκλάβῃ ἴσως ὡς γυναῖκα τραχέος καὶ σκληροῦ χαρακτῆρος, ἀφοῦ ἐγὼ αὐτὸς ἐδυσκολευόμην πλέον νὰ ἀνεύρω ἐν αὐτῇ τὴν ἄπειρον ἐκείνην φιλανθρωπίαν, ἥτις τὴν ἔκαμνε νὰ φείδηται καὶ νὰ συμπονῇ καὶ αὐτὴν τὴν ἄψυχον φύσιν, καὶ ὡς ἐκ τῆς ὁποίας δὲν ὑπέφερε νὰ ἴδῃ οὐδὲ μίαν ὄρνιθα σφαζομένην. Διότι, ναί μέν, ἐκδίκησιν λέγουσα, ἠννόει κυρίως *δικαιοσύνην*. Ἀλλὰ τὴν δικαιοσύνην ταύτην δὲν ἠννόει ἄνευ προσωπικῆς αὐτῆς ἱκανοποιήσεως προσμετρουμένην μόνον ὑπὸ τῆς ἀπαθοῦς χειρὸς τοῦ νόμου.

— Νὰ τὸν ἰδῶ κρεμασμένον, ἔλεγε, νὰ τραβήξω τό σχοινί του, καὶ ὕστερα ἂς ἀποθάνω!

Τόσον φρικαλέως ἐπιθυμητὴ ἐφαίνετο ἡ ἐκδίκησις εἰς τὴν φιλοστοργίαν τῆς φυσικῆς καὶ ἀμορφώτου γυναικός!

Τὰ ψυχρὰ τῆς ἐπιστήμης σκέμματα, δι' ὧν ἐδοκίμαζον ἐνίοτε νὰ καταπραύνω τὰς ὁρμὰς τῆς θερμῆς αὐτῆς καρδίας, ἐξητμίζοντο πρὶν φθάσωσι τὸν σκοπὸν αὐτῶν, ὡς μικραὶ σταγόνες ὕδατος, ὅταν πίπτωσιν ἐπὶ σφοδρῶς φλεγομένης καμίνου. Οὕτω καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ὅταν μετὰ μακρὰν διδαχὴν περὶ τῆς θέσεως τῶν ἀτόμων ἀπέναντι τῆς δημοσίου δικαιοσύνης, τῇ ὑπεσχέθην ὅτι θὰ κινήσω πάντα λίθον πρὸς εὕρεσιν καὶ τιμωρίαν τοῦ κακούργου,

— Ναί! εἶπε, μετά τινος ἀγρίας ἐντρυφήσεως. Νὰ τὸν ἰδῶ κρεμασμένο, νὰ τραβήξω τὸ σχοινί του, καὶ ὕστερ' ἂς 'πεθάνω!

Ἀλλ' αἴφνης ἐκρούσθη ἡ θύρα, καὶ, μετὰ προφανοῦς δυσαρεσκείας εἶδε τὴν καταξύριστον μορφὴν τοῦ ὑπηρέτου εὐσεβάστως παρακύπτουσαν ὄπισθεν τοῦ θυροφύλλου.

— Τί τρέχει, Λουή; τὸν ἠρώτησα εἰσερχόμενον.

— Μία Τούρκισσα, ἀπήντησεν ὑποκλινόμενος πρὸ τῆς συνοφρυωμένης μητρός μου, μία Τούρκισσα πρὸς ἐπίσκεψιν.

— Πρὸς ἐπίσκεψιν ἡμῶν; Δὲν εἶναι δυνατόν! Θὰ ἔχῃς λάθος, Λουή, πήγαινε! Δὲν γνωρίζομεν καμμίαν Τούρκισσαν. Ἀλλ' ἐνῷ τὸν ἀπέπεμπον οὕτω, χάριν τῆς μητρός μου, ἠκούσθη ταραχὴ ἐν τῷ διαδρόμῳ καὶ φωναὶ ὡς ἐριζόντων. Ὁ Λουὴς ὑπεκλήθη ἐκ νέου ὅσον οἷόν τε βαθέως, ὅπως μὲ πείσῃ, ὅτι ἡμεῖς ἤμεθα οἱ ζητούμενοι. Ἀλλ' αἴφνης ἡ θύρα ἀνοίγει μετὰ φοβεροῦ πατάγου, ὠθήσας' αὐτὸν νὰ πέσῃ κατακέφαλα, ἐνῷ μία γραῖα, σχεδὸν ἀπερικάλυπτος Ὀθωμανὶς ἐρρίπτετο εἰς τοὺς πόδας τῆς μητρός μου, μετὰ λυγμῶν καὶ δακρύων. Φαίνεται ὅτι οἱ ἔξω ὑπηρέται τῇ ἐκώλυον τὴν εἴσοδον καὶ ἐκ τῆς ἀπελπισίας αὐτῆς ἐβίασε τὴν θύραν. Ὁ ἐμβρόντητος Λουὴς ἐπρόφθασε νὰ συνέλθῃ καὶ ἐκδιώξῃ διὰ λακτισμῶν τὸν δειλῶς ἀκολουθοῦντα αὐτὴν ὑψηλότατον λευκοσάρικον *σοφτάν*, ἀλλ' ὁ ἀδελφός μου, παρεμβὰς, ὡς τὸν εἶδεν, ἐπέπληξε τὸν ὑπηρέτην καὶ εἰσήγαγε μετὰ μεγάλης χαρᾶς τὸν ἰσχνὸν καὶ λευκόχλωμον ἐκεῖνον Τοῦρκον, ὡς ἐὰν ἦτον ὁ οἰκειότατος αὐτῷ φίλος.

— Εἶναι ὁ Κιαμήλης μας, εἶπεν, ἐπιδεικτικῶς πρὸς ἐμὲ, καὶ αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ μητέρα του!

Ἡ μήτηρ μου μόλις καὶ μετὰ βίας ἀπαλλαγεῖσα τῶν περιπτυγμῶν τῆς Ὀθωμανίδος, ἠτένισεν ὑψηλὰ πρὸς τὴν συμπαθητικὴν τοῦ σοφτᾶ μορφὴν μετὰ παραδόξου στοργῆς, καὶ — Ἐσὺ εἶσαι Κιαμήλη, παιδί μου; τὸν ἠρώτησε. Καὶ πῶς εἶσαι; Καλά; Καλά; Δὲν σ' ἐγνώρισα μὲ αὐτὴ τὴν φορεσιά σου!

Ὁ Τοῦρκος ἔκυψε μετὰ δακρύων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ λαβὼν ἐφίλησε τὴν ἄκραν τοῦ φορέματός της.

— Ὁ Θεὸς πολλὰ καλὰ νὰ σὲ δίνῃ, Βαλιδέ! εἶπε. Μέρα νύχτα παρακαλῶ νὰ κόβῃ ἀπὸ τὰ χρόνια μου νὰ βάζῃ στὰ 'δικά σου. —

Ἡ μήτηρ μου ἐφαίνετο ὑπερβολικὰ εὐχαριστημένη· ὁ Μιχαῆλος ἐπῆγε νὰ τὰ χάσῃ ἀπὸ τὴν χαράν του, ἀπευθύνων μυρίας ἐρωτήσεις καὶ περιποιήσεις πότε εἰς τὸν ἰσχνοτενῆ ἐκεῖνον πρασινορασοφόρον καὶ πότε εἰς τὴν μητέρα του. Μόνον ἐγὼ καὶ ὁ Λουὴς ἰστάμεθα ἄφωνοι καὶ ἔνεοι. Ἐπὶ τέλους λαβὼν τὸν ἀδελφόν μου κατὰ μέρος,

— Ἔλα, ἄφησε τὰ γέλοια σου, λέγω, καὶ εἰπέ μου τί συμβαίνει ἐδῶ πέρα; Τίς σᾶς εἶναι αὐτοί;

— Τώρα θὰ σὲ τὸ'πῶ, εἶπεν ὁ ἀδελφός μου γελῶν ἔτι περισσότερον. Τώρα θὰ σὲ τὸ 'πῶ. Πήγαινε,Λουή! δυὸ καφέδες γρήγορα! Μὰ κύτταξε, νὰ μὴν τοὺς κάμῃς πάλε 'σὰν τὰ φραγκικά σου τ' ἀποπλύματα! 'Α-λὰ-τούρκα, καὶ χωρὶς ζάχαρι! 'Ακοῦς;

Καὶ ταῦτα λέγων εἰσῆλθε μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ προσεχὲς δωμάτιον.

— Αὐτὸς εἶναι ἕνας Τοῦρκος, 'ποῦ τὸν ἐγιάτρευεν ἡ μητέρα ἑφτὰ μῆνες εἰς τὸ σπίτι μας, καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ μάνα του, ποῦ ἦλθε τώρα νὰ τῆς 'πῇ τὸ Σπολλάτη!

Εἶπεν ὁ ἀδελφός μου, γελάσας πρὸς μεγάλην μου ἔκπληξιν.

— "Ενας Τοῦρκος,'ποῦ τὸν ἐγιάτρευεν ἡ μητέρα ἑφτὰ μῆνας! Καὶ ἀπὸ πότε ἔγεινεν ἡ μητέρα νοσοκόμος τῶν Τούρκων; 'Ηρώτησα ἐγὼ συνωφρυωμένος ἐξ ἀγανακτήσεως.

Πρέπει νὰ σημειώσω, ὅτι ὁ Μιχαῆλος ἐσυνείθιζε ν'ἀστεΐζηται ἐπὶ τῶν ἀδυναμιῶν τῆς μητρὸς ἡμῶν, τόσῳ μᾶλλον ἀσημένως,ὅσῳ μᾶλλον ἀγογγύστως καὶ προθύμως τὰς ἐπλήρονεν ἐκ τοῦ ἰδίου του βαλαντίου. Τίποτε δὲν τὸν εὐχαρίστει τόσον,ὅσον νὰ μιμῆται τὴν μητέρα μας, δρῶσαν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ἀδυναμίας τινός, τῆς ὁποίας τὰ στοιχεῖα παρεμόρφου ἐπὶ τὸ κωμικώτερον κατὰ τρόπον ὅλως ἴδιον αὐτῷ. 'Η ἀνοχὴ τῆς καλῆς μητρὸς, ἥτις ἐγέλα καὶ αὐτή,ὁσάκις τὸν ἤκουεν, ἐρρίζωσεν ἐν αὐτῷ ἔτι μᾶλλον τὴν κακὴν ταύτην συνήθειαν. Διὰ τοῦτο, ὅταν μὲ εἶδεν ἀγανακτοῦντα ἐπὶ τῷ ἀκούσματι,

— "Ακουσε νὰ σὲ 'πῶ, μοῦ εἶπεν."Αν ἐννοῇς νὰ τὰ ἔχῃς ἔτσι καταιβασμένα,δὲν σὲ λέγω τίποτε. Θὰ μοῦ χαλάσῃς τὴν ἱστορία. Κάλλιο νὰ τὴν ἀφήσουμε μίαν ἄλλην ἡμέρα, γιὰ νὰ γελάσῃς καὶ σὺ μὲ τὴν καρδιά σου, νὰ γελάσῃ κ' ἡ μητέρα κομμάτι, ποῦ τόσαις ἡμέραις δὲν ἐγέλασεν ἀκόμη μὲ τὰ σωστά της, ἡ καϋμένη.

— 'Ελα! τῷ εἶπον τότε. 'Η μητέρα φαίνεται πολὺ εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν, καὶ εἶναι ὅλως διόλου ἐνασχολημένη μὲ τοὺς Τούρκους της,ποῦ δὲν εἰμπορῶ νὰ χωνέψω. 'Ως ποῦ νὰ πιοῦν τὸν καφέ τους καὶ νὰ μᾶς ξεφορτωθοῦν, εἰπέ μου τὴν ἱστορία.

— "Ακουσε λοιπὸν, μοῦ εἶπεν. Εἰξεύρεις πόσον ἡ μητέρ' ἀνησυχοῦσεν ὅταν ἔλειπες. Καὶ δὲν φθάνει ποῦ ἀνησυχοῦσεν ἐκείνη, μόνον δὲν ἄφηνε καὶ τὸν κόσμο στὴν ἡσυχία του. Ποιὸς περνᾷ νὰ τὸν σταματήσῃ μέσ'στὸν δρόμο· ποιὸς ἔφθασεν ἀπὸ πουθενὰ, νὰ πᾷ νὰ τὸν 'ρωτήσῃ: μὴ σὲ εἶδαν, μὴ σὲ ἄκουσαν. Τὴν 'ξεύρεις."Ενα πρωὶ πρωὶ ἐτρυγούσαμε τὰ πεπόνια στὸ χωρίφι. "Εξαφνα βλέπ' ἕνα διαβάτη ποῦ περνοῦσε. Δὲν τὸν ἀφήνει νὰ 'πάγῃ στὴν δουλειά του, μόνο τρέχει στὴν φράκτη.

— "Ωρα καλή, θειέ!

— Πολλὰ τὰ ἔτη, κυρά!

— 'Από τὴν Εὐρώπη ἔρχεσαι;

— "Οχι, κυρὰ, ἀπὸ τὸ χωριό μου. Καὶ ποῦ εἶν' αὐτὴ ἡ Εὐρώπη;

— Νὰ, 'ξεύρω κι' ἐγώ; αὐτοῦ ποῦ εἶναι τὸ παιδί μου. Δὲν ἄκουσες νὰ λένε τίποτε γιὰ τὸ παιδί μου;

— "Οχι,κυρά.Καὶ πῶς τὸ λένε τὸ παιδί σου;

— 'Αμ' 'ξέρω καὶ 'γὼ μαθές; 'Ο νουνός του τὸ 'βάφτισε Γιωργί, καὶ πατέρας του ἦτανε ὁ Μιχαλιὸς ὁ πραμματευτής, ὁ ἄνδρας μου. Μὰ 'κεῖνο, ἀκοῦς, ἐπρόκοψε καὶ 'πῆρεν ἕνα ὄνομα ἀπὸ τὰ περιγραμματου· καὶ τώρα. 'σὰν τὸ γράφουνε μέσ'σταῖς ἐφημερίδες, δὲν ἠξεύρω κι' ἐγὼ ἡ ἴδια,τὸ παιδί μου εἶναι μαθὲς ποῦ λένε, ἢ κανένας φράγκος!

— Τὴν ἱστορία, Μιχαῆλε! τὴν ἱστορία τοῦ Τούρκου! διέκοψα ἐγὼ ἀνυπομόνως.

— Στάσου δά! εἶπεν ἐκεῖνος. 'Η ἱστορία ἦλθεν ὕστερ' ἀπὸ τὴν κουβέντα. 'Ύστερ' ἀπὸ τὴν κουβέντα, βλέπεις τὴν μητέρα καὶ κόφτει τὸ πιὸ καλό, τὸ πιὸ μεγάλο πεπόνι.

— "Αμ' δὲν παίρνεις κάνα 'πωρικὸ ἀπὸ τὸν κῆπό μας, θειέ;

— Εὐχαριστῶ, κυρὰ, δὲν ἔχω τόπο νὰ τὸ βάλω.

— Δὲν πειράζει, θειέ, τὸ καθαρίζω καὶ τὸ τρώγεις.

— Εὐχαριστῶ, κυρά, μὲ κρατεῖ κοιλόπονος.

— "Ελα νὰ χαρῇς, κάμε μου τὴν χάρι. Γιατί, 'διές, ἔχω παιδὶ στὴν ξενητιά, κ' ἔχω καρδιὰ καμμένη.Κι'ἀφοῦ δὲν'μπορῶ νὰ τὸ στείλω στὸ παιδί μου, φᾶ' το κὰν τοῦ λόγου σου ποῦ εἶσαι ξένος. "Ισως τωὔρῃ κι' ἐκεῖνο ἀπὸ κανέναν ἄλλονε.

'Ο ἄνθρωπος ἔχασε τὴν ὑπομονή του.

— Ντζάνουν καλὰ, χριστιανὴ γιά! μὰ 'σὰν ἔχῃς παιδὶ στὴν ξενιτιὰ, τί σὲ φταίγω ἐγὼ νὰ βάλω, ἔτσι θεονήστικος, ὅλην αὐτὴ τὴν χολέρα μέσ' στὸ στομάχι μου! Μὴ θαρρῇς πῶς ἐβαρέθηκα τὴν ζωή μου; 'Εγὼ ἔχω γυναῖκα ποῦ μὲ καρτερᾷ, κ' ἔχω παιδιὰ νὰ θρέψω. Μὰ 'σὰν θέλῃς καὶ καλὰ νὰ χρησιμοποιήσῃς τὸ πεπόνι σου, στεῖλέ το στοῦ Γερο-Μούρτου τὸ χάνι. 'Εκεῖ κοντὰ ἕνας ξένος παλεύει μὲ τὸν θάνατο, θερμασμένος ἐδῶ καὶ τρεῖς ἑβδομάδες. "Αμα γευθῇ αὐτὴ τὴν χολέρα,πίστεψέ με,θὰ γλυτώσῃ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν θέρμη καὶ ἡ θέρμη ἀπ' αὐτόνε.

— Τέλος πάντων! τοῦ εἶπα, ἐτελείωσαν τὰ ἐπεισόδια; "Αρχησε πλέον τὴν ἱστορία!

— Στάσου δά! ἀπήντησεν ἐκεῖνος πειρακτικῶς. Μήπως εἴμεθα εἰς τὴν Εὐρώπην ποῦ πουλοῦν τὸ κρέας δίχως κόκκαλα; Σὲ λέγω τὴν ἱστορία καθὼς ἐγένηκεν. "Αν δὲν σ' ἀρέσῃ, ἄφησέ την κατὰ μέρος. Πάμε νὰ 'διοῦμε τὴν χανούμισα!

— Σὲ ἤθελα νὰ εἶσαι ἀπὸ πουθενὰ,ἐξηκολούθησεν ἔπειτα, νὰ ἰδῇς τὴν μητέρα, ὅταν τὸ ἄκουσε.—Χριστὸς καὶ Παναγιὰ, παιδάκι μου! — Καὶ ἔπεσε τὸ πεπόνι ἀπὸ τὰ χέρια της, κι'ἔγεινε 'σὰν πήττα! Κ' ἔσιαξε τὸ φακιόλι στὸ κεφάλι της, κ' ἐπῆρε τὸν δρόμο. Δηλαδὴ τὰ σπαρμένα καὶ τ'ἄσπαρτα χωράφια κατ'εὐθεῖαν γιὰ νὰ φθάσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν γρηγορώτερα. 'Εγὼ 'ποῦ τὴν ἤξευρα, τὴν ἀφῆκα νὰ'πάγῃ.Μὰ 'σὰν ἐπροχώρησε καμπόσο καὶ εἶδε ποῦ δὲν τὸ ἐκούνησα, ἐγύρισε 'πίσω θυμωμένη, καὶ,

— Τί χάσκεις ἀπ' αὐτοῦ, μωρὲ πολλακαμμένε; — ἐφώναξε. — "Ε; φυλάγεις νὰ τὸ 'πῶ γιὰ νὰ σαλέψῃς;

"Αν σὲ βαστᾷ μὴν τὴν ἀκολουθεῖς; Θὰ ἦταν καλὴ νὰ μὲ φακιολίσῃ μὲ καμμιὰ βωλάκα. 'Αφῆκα λοιπὸν τὴν δουλειά μου, κ' ἔπεσα κατοπόδι της. Ποῦ νὰ τὴν φθάσῃς! Βρὲ ἀγκάθια, βρὲ χανδάκια, βρὲ φράχτες—δὲν ἔβλεπε τίποτε. Τίποτε ἄλλο, παρὰ τοῦ Γερο-Μούρτου τὸν σκεπὸ ποῦ ἐκακκίνιζε μακρυὰ μέσ'σὰ σπαρμένα.

'Σὰν ἔφθασε κοντὰ, ἄρχησαν τὰ γόνατά της νὰ τρέμουν κ' ἐκάθησε σὲ μιὰ πέτρα.

— Χριστὸς καὶ Παναγιὰ, παιδάκι μου! Καὶ πῶς δὲν μοῦ τὸ εἶπες πῶς ἦταν ἕνας ἄρρωστος 'δωπέρα;

— 'Αμ' τί νὰ σὲ τὸ 'πῶ! Μήπως εἶσαι γιατρὸς γιὰ νὰ τὸν 'γειάνῃς;'Εκεῖνο,ὡς καὶ ὁ Παππά - Δῆμος, ποῦ τ' ἄκουσε, δὲν ἐπῆγε νὰ τὸν 'διῇ. Γιατ' εἶναι, λέγει, Τοῦρκος, κ' οἱ Τοῦρκοι δὲν πληρώνουν, γιὰ εὐχέλαιο.

— Τοῦρκος εἶπες; ἐφώναξε τότε, καὶ ἦλθεν ὀλίγο στὴν θωριά της.—Σὰν εἶναι Τοῦρκος— Δόξα σοι ὁ Θεός! Εἶχα μιὰ φοβέρα μήπως ἦταν τὸ Γιωργί μας!

— Κρῖμα ποῦ δὲν σοῦ τὸ εἶπα πρωτήτερα, μητέρα, νὰ μὴ χαλάσῃς τοῦ κόσμου τὰ χωράφια καὶ νὰ κάμῃς τὰ πόδια μου κόσκινο μέσ'στ' ἀγκάθια. 'Από τὴ βία σου, μ' ἔκαμες νὰ πάρω τὸν δρόμο ἀξυπόλυτος. — Μὰ 'κείνη, στὸ μεταξύ, ξανακίνησε πρὸς τοῦ Μούρτου τὸ χάνι.

'Εκεῖ ποῦ ἔπεσα πάλε καταπόδι της, κ' ἐπῆγα νὰ πηδήξω ἕνα χανδάκι, ἀκούω κάποιον καὶ βογκᾷ. Στρέφω καὶ θωρῶ, ἕνας Τούρκαρος χαμαὶ, μὲ κίτρινο πρόσωπο, μὲ κόκκινα 'μάτια! "Ετσι εὔκολα ποῦ γελῶ στὴ ζωή μου,ποτὲ δὲν ἐγέλασα γιὰ ἄρρωστον ἄνθρωπο.

Κ' ἐκείνη τὴν ἡμέρα δὲν ἠμπόρεσα νὰ βασταχθῶ, γιατὶ, δὲν ἠξεύρεις. 'Εδῶ ἦταν μιὰ βάτος, κι' ἐδῶ μι' ἀγριαγγινάρα. Κι' ὁ Τοῦρκος, ποῦ παράδερνε παραλαλῶντας εἰς τὴν μέσῃ, ἐγύριζε στὴ βάτο, καὶ τῆς ἔκαμνε τεμενάδες, καὶ τὴν γλυκομιλοῦσε, καὶ τῆς ἔκαμνεν ἐργολαβία. 'Εγύριζε στὴν ἀγριαγγινάρα κ' ἔτριζε τὰ 'δόντια, κι' ἀγρίευε τὰ 'μάτια, κ' ἐσήκωνε μὲ 'βρυσιαῖς τὸ χέρι του, νὰ τῆς κόψῃ τὸ κεφάλι! Τὰ μεγάλα του λόγια ἀπὸ τὴν μιὰ καὶ ἡ ἀδυναμία του ἀπὸ τὴν ἄλλη ἦτανε νὰ σκάσῃς ἀπὸ τὰ γέλοια. Μὰ 'σὰν ἦλθεν ἡ μητέρα καὶ μὲ εἶδε, σοῦ ἔκαμεν ἕνα θυμό! ἕνα θυμό! Θεὸς νὰ σὲ φυλάγῃ!

— Τί στέκεις καὶ γελᾷς αὐτοῦ, βρὲ χάχα; "Ε; τί στέκεις καὶ γελᾷς! 'Ο ἄνθρωπος ψυχομαχᾷ, καὶ σὺ τὸ χαίρεσαι; Πιάσ' ἀπὸ 'κεινά! Φορτώσου τον στὴν ράχη σου!

— Καλὲ, χριστιανὴ, αὐτὸς εἶναι μιάμισυ φορὰ μακρύτερος ἀπὸ 'μένα, πῶς θέλεις νὰ τὸν φορτωθῶ στὴν ράχη μου!

— Πιάσ' ἀπ' ἐκεινὰ, σὲ λέγω, γιατί 'ξέρεις;

"Αν σὲ βαστᾷ μὴν τὸ κάμῃς! "Επιασα λοιπὸν καὶ μὲ 'φόρτωσε τὸν Τουρκαλᾶ στὴν ράχη μου κ' ἐπήραμε τὸν δρόμο.

'Ο Γερο-Μοῦρτος ἔλιαζε τὴν κοιλιά του ἔξω ἀπὸ τὴν θύρα τοῦ χανιοῦ. 'Σὰν μας εἶδε, ἐγέλασε βαθειὰ μέσ' στὸν λαιμό του κ' ἐφώναξεν'

— 'Ωρὲ, δὲν μοῦ φορτώνεσαι κάλλιο 'κειὸ τὸν ψόφιο γάδαρο, γιὰ νὰ κερδαίσῃς κἂν τὰ πέταλά του, μόνο 'σκομαχᾷς ἔτσι στὰ χαμένα γιὰ νὰ πᾷς τὴν λοιμικὴ στὸ σπίτι σου;

'Εγὼ δὲν ἀπηλογήθηκα γιατί, καταλαμβάνεις, ἀναπνοὴ γιὰ χορατὰ δὲν μ' ἐπερίσσευε. Μὰ ἡ μητέρα,τὴν 'ξεύρεις τὴν μητέρα. Τοῦ ἐδιάβασε τὸν ἐξάψαλμο γιὰ τὴν ἀπονιά του!

'Σὰν τὸν ἐφέραμε στὸ σπίτι, ἐστρώσαμε τὸ στρῶμα τοῦ Χρηστάκη καὶ τὸν ἐπλαγιάσαμε. 'Ο Χρηστάκης ὁ μακαρίτης ἐγύριζε τότε στὰ χωριὰ τῆς ἐπαρχίας, μὲ ταῖς πραμματειαῖς ἐπάνω στ' ἄλογο. "Ητανε πρὶν ἀνοίξῃ τὸ μαγαζί του. Καὶ 'σὰν ἔμαθε πῶς ἔχουμε τὸν ἄρρωστο εἰς τὸ σπίτι, ἐπῆγε κ'ἔρριψε τὴν κάππα του εἰς τῆς θειᾶς μας τὸ σπίτι, στὸ Κρυονερό. 'Η μητέρα τὸν ἐμάλωνε πάντοτε γιὰ ταῖς ἀκαταστασίαις του, κ' ἐκεῖνος ὁ μακαρίτης ἀφορμὴν ἐγύρευε γιὰ νὰ 'ζωμένῃ, νὰ ζῇ τοῦ κεφαλιοῦ του. 'Εφτὰ μῆνες εἴχαμε τὸν ἄρρωστο στὸ σπίτι, ἑφτὰ μῆνες δὲν ἐπάτησε τὸ κατώφλιό μας. 'Ὡς ποῦ ἀναγκάσθηκεν ἡ μητέρα νὰ τὸν στείλῃ μαζί μου στὴν Πόλι, πρὶν γιατρευθῇ ὅλως διόλου.

— Καὶ πῶς εἶχε ξεπέσει στὸ χωριό μας; ἠρώτησα ἐγώ. Καὶ πῶς συνέβη ν' ἀρρωστήσῃ;

— Χούμ! εἶπεν ὁ ἀδελφός μου ξύων τὴν κεφαλήν του. Αὐτὸ κ' ἐγὼ μόνον ἄκραις μέσαις τὸ γνωρίζω. Μήπως μάθηκε μαθὲς ἡ μητέρα νὰ τὸν ἐρωτήσω, καθὼς ἤθελα;

"Ανθρωποι εἴμεθα, ἔλεγε, καὶ ἡ ἀρρώστιαις εἶναι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.'Αλλοίμονο σ' ὅποιον δὲν ἔχει ποιὸς νὰ τὸν κυττάξῃ! Καὶ ποιὸς ἠξεύρει, ἂν αὐτὴν τὴν ὥρα καὶ τὸ Γιωργί μας δὲν εἶν' ἄρρωστο στὴ ξενιτειὰ, χωρὶς κανένα ἐδικό στὸ πλάγι του! Μὴν κάθεσαι λοιπὸν καὶ μοῦ ψιλορωτᾷς τὸν ἄνθρωπο, μόνο 'γιᾶνέ τον πρῶτα!

'Ο Κιαμήλης εἶναι καλὸς,πολὺ καλὸς ὁ καϋ-

μένος, ἐξηκολούθησεν ὁ ἀδελφός μου, καὶ πολλαὶς φοραῖς ἄνοιξε μονάχος του νὰ μὲ 'πῇ τὸ πῶς ἀρρώστησε. Μὰ ὅσαις φοραὶς τὸ 'δοκίμαζε τόνε 'ξανάπιανεν ἡ θέρμη.

'Εδῶ μᾶς διέκοψεν εἰσελθοῦσα ἡ μήτηρ μου μετὰ τῶν ξένων της. Ἡ κοντὴ καί πως εὔσωμος 'Οθωμανὶς εἶχε τακτοποιημένον τὸ λευκότατον αὐτῆς *γιασμάκιον* καὶ συνεκράτει ἐπὶ τὸ κοσμιώτερον τὸν μαῦρον καὶ μακρὸν αὐτῆς *φερετζὲν*, ὑπὸ τὸν ποδόγυρον τοῦ ὁποίου μόλις ἔβλεπες τὰ μυτωτὰ καὶ κίτρινα *παπούτσιά* της. 'Αλλὰ βαθεῖαν ἐντύπωσιν μοὶ ἐνεποίησε τώρα ἡ ὠχρὰ καὶ μελαγχολικὴ τοῦ Κιαμὴλ ὄψις, τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ὁποίας μοὶ ἐφάνησαν τόσον ἥμερα, τόσον ἡδέα, ὥστ' ἐκέρδησεν οὕτως εἰπεῖν ἐξ ἐφόδου τὴν συμπάθειάν μου. Τοῦτο δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν τῆς μητρός, ἥτις ἐγνώριζε τὴν πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντιπάθειάν μου. Δι'αὐτὸ ἀτενίσασα φιλοστόργως πρὸς αὐτὸν ἐνῷ μοὶ τὸν παρουσίαζεν,

— 'Ο ἄρίσκος[1] ὁ Κιαμήλης!, εἶπεν, εἶναι πολὺ, πολὺ καλὸ παιδί. Τρώγει καὶ κόλλυβα· πίνει καὶ ἀγίασμα· φιλᾷ καὶ τοῦ παππᾶ τὸ χέρι· τί νὰ κάμῃ! 'Όλα γιὰ νὰ 'γιάνῃ.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς μητρός του ἐπληρώθησαν δακρύων. Μόλις δὲ τοῖς ἀπέτεινα δύο τρεῖς λέξεις εἰς τὴν γλῶσσάν των, καὶ ἤρχησαν νὰ μὲ πληρῶσιν εὐχῶν κ' εὐλογιῶν, ἐπαίνων κ'ἐγκωμίων μὲ τὰς γνωστὰς ἐκείνας ὑπερβολὰς τῆς τουρκικῆς εὐθυμοτυπίας. 'Αλλ'ἡ μήτηρ μου διακόψασα τὸν χείμαρρον τῆς ῥητορικῆς αὐτῶν ἀποτόμως,

— Τώρα καθῆστε, εἶπε, νὰ 'διοῦμε τί θὰ κάνουμε. Ἡ χανούμισσα, παιδί μου, ἔχει ἕνα γυιὸ στὸν *Ζαπτιὲ*, ποῦ εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀνακριτάδες. Τῆς εἶπα τὴν συμφορὰ ποῦ μᾶς ἐγείνηκε· θὰ τὸν βάλῃ νὰ μᾶς εὕρῃ τὸν φονιά! Ἡ καϋμένη! δὲν ἠξεύρεις τί καλὴ ποῦ εἶναι! Τί κρῦμα, ποῦ δὲν τὸ ἤξευρα νὰ ἔρθω προτήτερα 'στὴν Πόλι! 'Ως τὰ τώρα θὰ τὸν εἶχα τρεῖς φοραὶς κρεμασμένο, καὶ θὰ ἤμουν ἀπ'αὐτὴ τὴν μεριὰ τοὐλάχιστον ἡσυχη!

Ἡ Τούρκισσα ἠννόησεν ὀλίγον περὶ τίνος ἐπρόκειτο.

— Ναί, εἶπε, καὶ ὁ υἱός μου ὁ ἐφέντης, καὶ ὁ δοῦλός σας ὁ Κιαμήλης καὶ ἐγὼ ἡ σκλάβα σας, ὡς τοῦ Σουλτάνου τὸ κατώφλιο θενὰ πᾶμε, μὰ τὴν ὑπόθεσί σας χαμαὶ δὲν θὰ τὴν ἀφήσουμε. Χωρὶς ἄλλο τὴν εἶχαν ὡς τὰ τώρα *μηντὲρ ἀλτὶ* (ὑπὸ τὸν τάπητα) καὶ δι'αὐτὸ δὲν ἐπιάσθηκ' ὁ φονιάς. 'Ο γυιός μου, ὁ 'Εφέντης εἶναι ἀνακριτὴς εἰς τὸν Ζαπτιὲ, τὴν γῆ νὰ σχίσῃ νὰ ἔμβῃ ὁ κακοῦργος, πάλι θὰ τὸν εὕρῃ.

— Καί, τίποτε· ἐξηκολούθησεν ὁ Κιαμήλης, μὲ τὴν συμπαθητικὴν φωνήν του. Οὔτε λεπτὸ ἔξοδα! 'Ο ἐφέντης ὁ ἀδελφός μου μὲ μιὰ κονδυλιὰ τὰ διορθώνει. Καὶ ἂν θέλῃ ὁ Θεός, πάγω κ' ἐγὼ στὴν ἐπαρχία γιὰ τὴν ἀνάκρισῃ. 'Όταν 'σκοτώθηκε τὸ παιδὶ τῆς Βαλιδές μου, εἶναι 'σὰν νὰ 'σκοτώθηκεν ὁ ἐφέντης ὁ ἀδελφός μου. Πρέπει νὰ γενῇ ἐκδίκησι!

'Απερίγραπτον εὐχαριστήσιν ἐνεποίει ὁ ζῆλος ἀμφοτέρων ὄχι μόνον εἰς τὴν μητέρα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν μου καὶ εἰς ἐμὲ αὐτόν, ὅστις ἐσκεπτόμην τώρα, ὅτι καὶ ἡ πρὸς ἀλλοθρήσκους γενομένη εὐεργεσία δὲν ἀπωλέσθη ἐπὶ ματαίῳ. 'Εφ' ἱκανὴν ὥραν συνδιελέχθημεν ἐπὶ τοῦ θέματος, κ' ἐγὼ, ὅστις ἤμην τελείως ἀπηλπισμένος περὶ ἀνακαλύψεως τοῦ φονέως, διά τε τὸν παρεμπεσόντα χρόνον καὶ διὰ τὰς εὐθὺς μετὰ τὸν φόνον ἐπισυμβάσας ὡς ἐκ τοῦ πολέμου καταστροφὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἡμῶν, δὲν ἤργησα νὰ πεισθῶ ὅτι εἶναι πιθανὸν ἀκόμη νὰ δοθῇ δικαιοσύνη εἰς τὸν ἀτυχῆ νεκρόν μας. Ἤτο λοιπὸν πολὺ φυσικὸν, ἂν τώρα ἤρχησα νὰ περιποιῶμαι τοὺς μόνους δυνατοὺς νὰ μᾶς παρασταθῶσι πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος ἡμῶν τούτου. Ἅμα ὡς ἡ γραῖα 'Οθωμανὶς παρετήρησε τὴν διάθεσίν μου ταύτην,

— Καὶ τώρα εἶπε, Σουλτάνε μου, δὸς τὰ κλειδιὰ στὸν ξενοδόχο· ἀπὸ σήμερα καὶ νὰ πάγῃ εἶσθε *μουσαφήριδές* μου. —

Τοῦτο ἦτον ὅλως διόλου ἀπροσδόκητον. Οἱ Τοῦρκοι, ἰδίως ἐν μεγαλοπόλεσιν, ὄχι μόνον δὲν κατοικοῦν ὑπὸ μίαν μὲ χριστιανοὺς στέγην, ἀλλ' οὐδ'εἰς τὴν αὐτὴν συνοικίαν τοὺς ἀνέχονται. Τί ἦτο λοιπὸν τοῦτο; Μ'ἀπὸ τὰς πολλὰς δουλοπρεπεῖς φιλοφρονήσεις; 'Αλλ'ὄχι, ἡ γραῖα δὲν ὡμίλει διὰ τὸν τύπον.

— 'Εσὺ εἶσαι διαβασμένος ἄνθρωπος, μοὶ ἔλεγε, καὶ γνωρίζεις τοῦ Θεοῦ τὸν νόμον. Κ' ἐὰν εἶχα μόνο μία πεθαμὴ τόπο στὴν οἰκουμένη, καὶ ἤξευρα πῶς ἡ εὐλογημένη γυναῖκα ποῦ ἐκοίταζε τ' ὀρφανό μου ἐφτὰ μῆνες εἰς τὸ στρῶμα τοῦ παιδιοῦ της εὑρίσκετ' ἐδῶ πέρα ξένη, καὶ δὲν τῆς ἔδιδα τὸ ἀναπαυτήριο τῆς κεφαλῆς μου νὰ πατήσῃ τὸ ποδάρι της—δὲν θὰ ἔκλειεν ὁ Θεὸς τὴν θύραν τοῦ ἐλέους του εἰς τὴν προσευχήν μου; Δὲν θὰ ἐσήκωνε τὴν εὐλογίαν ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν μου; Δὲν θ'ἀπέστρεφε τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ τὸ *κουρμπάνι* μου; 'Ελα, ζαχαρένιε μου! Μὴν τὸ κάμῃς καὶ κριματισθῶ!

Καὶ παρεμβὰς ὁ Κιαμήλης καὶ φιλήσας τὴν ἄκραν τοῦ φορέματός μου,

— Μὴ σᾶς κακοφανῇ, εἶπε, γιατὶ δὲν ἤλθαμε νὰ σᾶς πάρουμε πρωτήτερα. Τὸ 'μάθαμε πῶς εἶσθ' ἐδῶ, καὶ δύο 'μέραις τώρα γυρνοῦμε νὰ σᾶς εὕρουμε. 'Όλα τὰ χάνια κατὰ σειρὰν ἐπήραμεν. 'Όλη τὴν πόλιν ἐκοσκινίσαμε. Μὰ ἐμεῖς, ἁπλοῖ ἄνθρωποι, εἴμασθε 'σὰν τὰ βῴδια. Κοντὰ στὸν νοῦν ἤτανε, πῶς ἀφέντης 'σὰν τοῦ λόγου σου πορεύεται ἀλὰ φράγκα, καὶ κάθεται στὸ ξενοδοχεῖο. Τώρα ποῦ σᾶς ἠύραμε, δὲν 'μπορεῖ νὰ γείνῃ ἀλλοιῶς. Καὶ ἀποταθεὶς πρὸς τὴν μητέρα μου· Δὲν εἶν'ἔτσι, σουλτάνα μου; εἶπε· 'Ερεῖς τὰ ἐσυμφωνήσαμε πλέον. Αὐτὸς ὁ κιαφίρης ὁ Σεισουράδας δὲν θὰ σὲ χαλάσῃ πιὰ τὸ κέφι σου. Μιὰ κλωτσιὰ ποῦ μ' ἔδωκε τοῦ τὴν σχωρνῶ γιὰ τὸ χατήρι σου, μὰ 'δωπέρα δὲν μένουμε πλέον. Δὲν εἶν' ἔτσι;

— Ναί, εἶπεν ἡ μητέρα μου, δὲν μένουμε, 'σὰν τὸ θέλῃ καὶ ὁ Γεωργής. 'Ακοῦς ἐκεῖ, τὴ Σεισουράδα νὰ χτυπήσῃ τὸ παιδί μου, τὸν Κιαμήλη!

Τότε παρετήρησα ὅτι καθ'ἣν ὥραν ἐγὼ ἤκουον τὴν ἱστορίαν τοῦ Κιαμὴλ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου, οἱ τρεῖς ἐναπομείναντες εἶχον συνομώσει κατὰ τοῦ ξενοδόχου καὶ τοῦ ἀτυχοῦς Λουΐ. Ἔπειτα ἡ γραῖα 'Οθωμανὶς ἀνέκρουσε μίαν ἀνατολικωτάτην δέησιν· — «'Επτὰ ἡμέρας θὰ καθήσω ἔζω ἀπὸ τὸ ἐνδιαίτημά σου· ἑπτὰ φορὰς τὴν ἡμέραν θὰ φιλῶ τὸ κατώφλιον τῆς θύρας σου· ἑπτὰ φορὰς τὴν ὥρα» κτλ. — κ' ἐγὼ ἔχασα ἑπτὰ φορὰς τὴν ὑπομονήν μου. 'Άλλως τε, ἡ πρόσκλησις αὕτη μοὶ ἐφαίνετο εὐνοϊκὴ διὰ τὴν ὑπόθεσίν μας. Διὰ τοῦτο ἀφῆκα τὴν μητέρα μου νὰ πράξῃ ὅπως θὰ τῇ ἤρεσκεν.

Μόλις παρῆλθεν ἡμίσεια ὥρα καὶ ἡ 'Οθωμανὶς μετὰ τοῦ υἱοῦ της ἀπήρχετο ἐν ἀληθεῖ θριάμβῳ, ἄγοντες μεθ' ἑαυτῶν τὴν μητέρα καὶ τὸν ἀδελφόν μου, ὡς ἐὰν ἦσαν τὰ μᾶλλον περιζήτητα λάφυρα. Εἰς ἐμὲ οὔτε αἱ ὑποθέσεις, οὔτε αἱ διαθέσεις μου ἐπέτρεπον ν'ἀλλάξω κατοικίαν. 'Απεποιήθην λοιπὸν νὰ δεχθῶ τὴν ξενίαν των ὅπως τὴν προσέφερον. Ὑπεσχέθην ὅμως ὅτι εὐθὺς ὡς τελειώσω τὰς εἰσαγωγικὰς ἐνεργείας παρὰ ταῖς ἁρμοδίαις ἀρχαῖς πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ φονεύσαντος τὸν ἀδελφόν μας, θὰ τοὺς ἐπισκέπτωμ' ἐπὶ μακρὸν καὶ καθ' ἑκάστην ἐν τῷ οἴκῳ των.

Ἡ ἐργασία αὕτη δὲν ἐγρειάσθη πολὺν χρόνον. Διότι, ὅπου ὁ νόμος δὲν ὑπάρχει παρὰ ἐν τῇ καλῇ θελήσει τῶν καθ' ἕκαστα ἀρχῶν, ἡ χρονίζει καὶ ἡ ἁπλουστέρα ὑπόθεσις ἐπ' ἄπειρον, ἢ τελειοῦται ἐν μιᾷ στιγμῇ καὶ ἡ μᾶλλον περίπλοκος. Καὶ ναὶ μὲν ἡ ἐδική μας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τελειώσῃ οὕτως ἀστραπηδόν, ἀλλ' ἤδη κατ' αὐτὰς τὰς πρώτας ἡμέρας τῶν μετὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς ἀστυνομίας συνεννοήσεών μου, διετάχθησαν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἡμῶν πολλαὶ συλλήψεις, ὁ δὲ υἱὸς τῆς φίλης ἡμῶν 'Οθωμανίδος, ὁ ἀνακριτής, ὅλως ζῆλος καὶ ἀφοσίωσις, ἐξεκίνησεν ἐκ τῆς πρωτευούσης, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ μου, κ' ἐφωδιασμένος μὲ πᾶσαν πληρεξουσιότητα πρὸς ἀνάκρισιν τῶν συλληφθέντων καὶ πρὸς καταδίωξιν ἄλλων ὑπόπτων. Εἰς τὸν ἀνυπόμονον Κιαμὴλ δὲν ἐπετρέψαμεν νὰ συναπέλθῃ, τοῦτο μὲν χάριν τῆς ἐπισφαλεστάτης ὑγιείας του, τοῦτο δὲ ὅπως μὴ μείνωσιν αἱ δύο γραῖαι ὅλως διόλου μόναι.

— Καὶ τώρα πιὰ 'ποῦ ἐβάλαμε τὸ νερὸ στ' αὐλάκι, μᾶς ἔλεγε μετά τινας ἡμέρας ἡ μήτηρ μου, ἔχου δὰ, παιδί μου, νὰ περνᾷς τὴν ἡμέρα μαζί μας. Ἐμεῖς εἴμεθα ὅλη 'μέρα στὸ σπίτι, γιατὶ ἐτελειώσαμε τοὺς γύρους μας. Καὶ ποῦ δὲν μ' ἐπῆγε τὸ παιδί μου ὁ Κιαμήλης! καὶ ποῦ δὲν μ' ἐπῆγεν ἡ χανούμισσα! Πρῶτα πρῶτα ἐπήγαμεν ἐδῶ κοντὰ στὴν 'Αγιὰ-Σοφιά. Ὕστερα μ' ἐπῆγαν κ' ἐπροσκύνησα στὸν τάφο τοῦ Κωνσταντίνου, στὸ *Μεφὰ-μεϊδάνι*. Νὰ πᾷς καὶ σὺ δὰ, παιδί μου! 'Εδῶ μεριὰ ἔχουν τὸν 'Αράπη, ποῦ τὸν ἐσκότωσε, σκεπασμένο ὅλο *λαγούρια* καὶ *γαλιά*. Κ' ἐκεῖ μεριὰ τὸν φτωχὸ τὸν βασιλὲ, μὲ μόνο μιὰ μικρὴ κανδύλα 'πὰ' στὸ μνῆμά του! Κ' ἐπήγαμε καὶ σ' ἕνα τζαμὶ καὶ εἴδαμεν ἐπάνω σ' ἕνα παλαιὸ δένδρο τὴν ἀλυσίδα, ποῦ ἦταν κρεμασμένη ἡ χεῖρα τῆς Δικαιοσύνης. Κ' ἐπήγαμε καὶ στὸ Μβαλουκλί, καὶ εἴδαμε τὰ ψάρια, ποῦ ζωντάνεψαν μέσ' στὸ τηγάνι, ὅταν ἐπάρθηκεν ἡ Πόλι. Καὶ ἐπάνω στὴν Πόρτα ποῦ ἐπάρθηκεν, εἴδαμε τὰ γράμματα, ποῦ ἔγραψεν ὁ ἄγγελος ἐκείνη τὴν ἡμέρα, τάχα γιὰ τὴν Πόλι. «Τὸ χειρ' χειρ' χειρότερο»! Τὰ εἴδαμε, μά, 'σὰν ἀγράμματη ποῦ εἶμαι, δὲν τὰ 'διάβασα. Καὶ τί νὰ τὰ διαβάσω, παιδί μου! Μήπως δὲν τὸ βλέπουμε κάθε 'μέρα πῶς πηγαίν' ἡ Πόλι; Καὶ ποῦ ἀλλοῦ δὲν 'πήγαμε! Καὶ τί δὲν εἴδαμε! Μὰ τώρα ποῦ 'τελείωσαν, ἄρχησα πάλε νὰ στενοχωροῦμαι. Γι' αὐτὸ ἔρχου κάθε 'μέρα νὰ σὲ βλέπω, νἄχῃς τὴν εὐχή μου, καὶ νὰ μὲ λέγῃς δὰ κι' ὅλα, πῶς πηγαίν' ἡ κρίσι μας.

(Ἕπεται συνέχεια). Γ. Μ. Βιζυηνος.

1. Χαϊδευτικὸν=ὁ καϋμένος!

Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΛΟΧΑΓΟΥ

[Μυθιστόρημα 'Αλεξάνδρου Πούσκιν].

Συνέχεια· ἰδὲ σελ. 656.

Π'.

Ἡ ἀπρόοπτος ἐπίσκεψις.

Ἡ πλατεῖα ἠρημώθη. Ἱστάμην ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, διότι ἡ διάνοιά μου ἐκ τηλικούτων φοβερῶν συγκινήσεων διαταραχθεῖσα ἦτο ἀκόμη θολωμένη.

Ἰδίως ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μὲ κατεβασάνιζεν ἡ ἀβεβαιότης περὶ τῆς τύχης τῆς Μαρίας Ἰβανόβνας. «Ποῦ νὰ ἦναι; τί νὰ ἔγεινεν; ἐπρόφθασε νὰ κρυφθῇ; τὸ καταφύγιόν της νὰ ἦνε ἀσφαλές;» Ὑπὸ τοιούτων δεινῶν συλλογισμῶν κατατρυχόμενος ὑπῆγον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φρουράρχου. Εἶδον δ' ἐν αὐτῇ τὰ σημεῖα τῆς δηώσεως. Ἕδραι, τράπεζαι, σκευοθῆκαι κεκαυμέναι, τρυβλία συντετριμμένα, μεγίστη δ' ἀταξία πανταχοῦ. Ἀνέδην ταχέως τὴν μικρὰν κλίμακα τὴν ἄγουσαν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Μαρίας Ἰβανόβνας, ὅπου πρώτην τότε φορὰν εἰσῆλθον. Ἡ κλίνη αὐτῆς ἦτο ἀνατετραμμένη,

ἡ ἱματιοθήκη ἀνεῳγμένη καὶ λεηλατημένη. Μία λυχνία ἔκαιεν ἀκόμη πρὸ τοῦ εἰκονοστασίου, ἐπίσης κενοῦ. Ἀλλ' εἶχον ἀφίσῃ εἰς τὴν θέσιν του μικρὸν κάτοπτρον ἀνηρτημένον μεταξὺ τῆς θύρας καὶ τοῦ παραθύρου. Τί νὰ ἔγεινεν ἡ κατοικοῦσα τὸν ἁπλοῦν αὐτὸν καὶ παρθενικὸν θάλαμον; Φοβερά τις ἰδέα ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν μου. Ἐφανταζόμην τὴν Μαρίαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν λῃστῶν. Βάρος δεινὸν ἐπλάκωσε τὴν καρδίαν μου, ἔχυσα δάκρυα πικρὰ καὶ ἐν ὀδύνῃ ἐκάλουν γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ τὴν ἀγαπητήν μου. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν θροῦς ἐλαφρὸς ἠκούσθη καὶ ἡ Παλάσκα, κάτωχρος, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ὄπισθεν μέρους τῆς ἱματιοθήκης.

«Ἄχ! Πιότρ Ἀνδρέιτς, εἶπε συνάπτουσα τὰς χεῖράς της, τί ἡμέρα! τί τρομάρες ἐτραβήξαμε!

— Ἡ Μαρία Ἰβανόβνα; ἠρώτησα ἀνυπόμονος· τί κάμνει ἡ Μαρία Ἰβανόβνα;

— Ἡ κυρὰ ζῇ, ἀπεκρίθη ἡ Παλάσκα· εἶναι κρυμμένη εἰς τὸ σπίτι τῆς Ἀκουλίνας Παμφιλόβνας.

— Εἰς τῆς παπαδιᾶς! ἀνέκραξα φρίττων. Ὕψιστε Θεέ! ἐκεῖ εὑρίσκεται ὁ Πουγάτσεφ». Ἐξώρμησα τοῦ δωματίου, κατῆλθον διὰ δύο ἁλμάτων εἰς τὴν ὁδὸν καὶ ἐκτὸς ἐμαυτοῦ ἔδραμον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ παπᾶ. Μακρόθεν δ' ἤκουσα ἀντηχοῦντα ἐν αὐτῇ ᾄσματα καὶ καγχασμούς. Ὁ Πουγάτσεφ ἐγευμάτιζεν ἐκεῖ μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ. Ἡ Παλάσκα μὲ εἶχε παρακολουθήσῃ. Τὴν ἔστειλα νὰ καλέσῃ κρυφίως τὴν Ἀκουλίναν Παμφιλόβναν. Μετὰ μικρὸν ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἀντιθάλαμον ἡ παπαδιά, κρατοῦσα ἐν τῇ χειρὶ κενὸν φιαλίδιον.

«Διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ποῦ εἶναι ἡ Μαρία Ἰβανόβνα; ἠρώτησα μετ' ἀνεκφράστου ταραχῆς.

— Εἶναι πλαγιασμένη ἡ περιστεροῦλά μου, ἀπεκρίθη ἡ παπαδιά, εἶναι πλαγιασμένη 'ς τὸ κρεβάτι μου, 'πίσω ἀπὸ τὸν ξυλότοιχον. Ἄχ! Πιότρ Ἀνδρέιτς, ὀλίγον ἔλειψε νὰ συμβῇ μεγάλη συμφορά. Ἀλλὰ δόξα τῷ Θεῷ καλὰ τὴν ἐγλυτώσαμε. Μόλις ὁ κακοῦργος εἶχε καθίσῃ 'ς τὸ τραπέζι, καὶ τὸ κακόμοιρο ἄρχισε νὰ ναστενάζῃ. Μοῦ ἐφάνη πῶς θὰ ἐτελείωνα ἀπὸ τὸν φόβον μου. Ἐκεῖνος τὴν ἤκουσε: «Ποῖος ἀναστενάζει 'ς τὸ σπίτι σου, γρηά;» Ἐπροσκύνησα μὲ μεγάλην ταπεινότητα τὸν λῃστήν: «Ἡ ἀνεψιά μου, τσάρε, εἶναι ἄρρωστη, καὶ τὴν «ἔχω 'ς τὸ κρεβάτι μία ἑβδομάδα τώρα. — «Καὶ εἶναι νέα ἡ ἀνεψιά σου; — Νέα εἶναι, «τσάρε. — Ἔλα, γρηά, δεῖξέ μου τὴν ἀνεψιάν «σου.» Τὰ ἔχασα· ἀλλὰ τί ἠμποροῦσα νὰ κάμω; «Πολὺ καλά, τσάρε· ἀλλὰ τὸ κορίτσι «δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ σηκωθῇ καὶ νὰ πα«ρουσιασθῇ εἰς τὴν μεγαλειότητά σου. — Δὲν «πειράζει, γρηά· 'πηγαίνω ἐγὼ καὶ τὴν βλέ«πω.» Καὶ θὰ τὸ πιστεύσῃς; ὁ κακοῦργος ἐπῆγε 'πίσω ἀπὸ τὸν ξυλότοιχον. Παρεμέρισε τὸ παραπέτασμα τοῦ κρεβατιοῦ καὶ ἐκύτταξε μὲ τὰ ἄγρια 'μάτια του, ποῦ εἶναι 'σὰν τοῦ γερακιοῦ, καὶ τίποτε ἄλλο. Ὁ Θεὸς μᾶς ἦλθε βοηθός. Πιστεύεις πῶς περιμέναμεν καὶ ἐγὼ καὶ ὁ παπᾶς, νὰ πάθωμεν μαρτύρια; Κατ' εὐτυχίαν ἡ περιστεροῦλά μου δὲν τὸν ἐγνώρισε. Θεέ μου παντοδύναμε, τί πανηγύρια μᾶς ἠύραν! Καϋμένε Ἰβὰν Κούσμιτς, ποιὸς θὰ τὸ ἐπίστευε; Καὶ ἡ Βασίλισσα Ἰεγορόβνα καὶ ὁ Ἰβὰν Ἰγνάτιτς! Αὐτὸν πάλιν γιατί τὸν ἐσκότωσαν; Καὶ σᾶς πῶς σᾶς ἄφησαν; Καὶ τί θὰ εἰπῆτε γιὰ τὸν Σβαμπρίνην, γιὰ τὸν Ἀλέξεϊ Ἰβανιτς; Ἐστρογγυλόκοψε τὰ μαλλιά του καὶ νά τος τώρα ποῦ μεθοκοπᾷ μ' αὐτούς. Εἶναι ἐπιτήδειος ἄνθρωπος, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν. Καὶ ὅταν ὡμιλοῦσα γιὰ τὴν ἄρρωστη ἀνεψιά μου, πιστεύεις πῶς μοῦ ἔρριξε μιὰ 'ματιὰ 'σὰν νὰ θελε νὰ μοῦ 'μπήξῃ 'ς τὰ στήθη τὸ μαχαίρι του. Καὶ ὅμως δὲν μᾶς ἐπρόδωκε. Τοὐλάχιστον γιὰ αὐτὸ ἂς τοῦ χρεωστοῦμεν χάρι!»

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἠκούσθησαν ταυτοχρόνως κραυγαὶ τῶν οἰνοφλύγων συμποτῶν καὶ ἡ φωνὴ τοῦ παπᾶ Γερασίμ. Οἱ συμπόται ἐζήτουν οἶνον καὶ ὁ παπᾶς ἐκάλει τὴν σύζυγόν του.

«Γύρισε 'ς τὸ σπίτι σου, Πιότρ Ἀνδρέιτς, μοῦ εἶπε λίαν συγκεκινημένη. Καιρὸν δὲν ἔχω διὰ συνομιλίαις, ἔχω ἄλλη δουλειά, βλέπεις. Θὰ σ' εὕρῃ κάμμιὰ συμφορὰ ἂν πέσῃς πάλιν 'ς τὰ χέρια των. Ἔχε γειά, Πιότρ Ἀνδρέιτς, ὅ τι εἶναι νὰ γείνῃ θὰ γείνῃ, ἴσως ὁ Θεὸς εὐδοκήσῃ νὰ μὴ μᾶς ἀφήσῃ ἐρήμους.»

Ἡ σύζυγος τοῦ ἱερέως εἰσῆλθεν· ἐγὼ δὲ καθησυχάσας κάπως ἐπανῆλθον εἰς τὸν οἰκόν μου. Διερχόμενος διὰ τῆς πλατείας, εἶδον πολλοὺς Βασκὶρ συνωθουμένους περὶ τὴν ἀγχόνην ἵνα ἀφαιρέσωσι τὰ ὑποδήματα τῶν ἀπηγχονισμένων. Μετὰ πολλοῦ κόπου συνεκράτησα τὴν ὀργήν, ὑφ' ἧς κατελήφθην καὶ ἥτις ἠσθανόμην πόσον ἀνωφελὴς ἦτο. Οἱ λῃσταὶ ἔτρεχον ἀνὰ τὸ φρούριον καὶ ἐλεηλάτουν τὰς οἰκίας τῶν ἀξιωματικῶν. Πανταχόθεν δ' ἠκούοντο αἱ κραυγαὶ τῶν ὀργιαζόντων ἀναρτῶν. Εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ὁ Σαβέλιτς μὲ συνήντησεν ἐπὶ τοῦ κατωφλίου. «Δόξα τῷ Θεῷ, ἀνέκραξε ἰδών με, ἐφοβήθηκα μὴ σ' ἐξανάπιασαν οἱ κακοῦργοι. Ἄχ! πατέρα μου Πιότρ Ἀνδρέιτς, θὰ τὸ πιστεύσῃς; οἱ κακοῦργοι μᾶς τὰ 'πῆραν ὅλα· τὰ ἐνδύματα, τὰ ἀσπρόρρουχα, τὰ σκεύη μας, καὶ τὰ πιάτα ἀκόμη! τίποτε δὲν μᾶς ἄφησαν! Ἀλλ' ἂς ἔχῃ δόξαν ὁ Θεός, ἀφ' οὗ τοὐλάχιστον σὲ ἄφηκαν ζωντανόν! Μὰ ἐγνώρισες, αὐθέντα, τὸν ἀταμάν τους;[1]

1. Στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς τῶν Κοζάκων.

— Ὄχι, δὲν τὸν ἐγνώρισα· ποῖος λοιπὸν εἶναι;

— Πῶς, πατεράκη μου! ἐλησμόνησες τὸν μεθύστακα ποῦ σοῦ ἐσούφρωσε τὸ τουλούπι τὴν ἡμέραν τοῦ χιονοστροβίλου, τουλούπι ἀπὸ λαγοτόμαρο καὶ κατακαίνουργο μάλιστα; Καὶ αὐτὸς ὁ ἀχρεῖος, ἐξήλωσεν ὅλαις ταῖς ῥαφαῖς, ὅτε τὸ ἐφόρεσε».

Ἔμεινα ἐμβρόντητος. Ἡ ὁμοιότης τοῦ Πουγάτσεφ καὶ τοῦ ὁδηγοῦ μου ἦτο πράγματι καταπληκτική· ἐπὶ τέλους ἐπείσθην, ὅτι ὁ Πουγάτσεφ ἦτο αὐτὸς ἐκεῖνος, καὶ τότε ἠδυνήθην νὰ ἐννοήσω τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἔκαμε, ἐθαύμαζον δ' ὑπερβαλλόντως τὸν παράδοξον σύνδεσμον τῶν γεγονότων. Ἐν παιδικὸν τουλούπι, δοθὲν εἰς ἕνα τυχοδιώκτην μὲ ἔσωζεν ἀπὸ τὴν ἀγχόνην καὶ εἰς μέθυσος περιτρέχων τὰ καπηλεῖα ἐπολιόρκει φρούρια καὶ ἐκλόνει τὴν αὐτοκρατορίαν.

«Δὲν θὰ φάγῃς τίποτε; μοὶ εἶπεν ὁ Σαβέλιιτς, ὅστις ἐνέμενε πιστὸς εἰς τὰς συνηθείας του. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς δὲν ἔχομεν τίποτε 'ς τὸ σπίτι· ἀλλὰ θὰ ψάξω παντοῦ καὶ θὰ σοῦ ἑτοιμάσω κάτι τι».

Μείνας μόνος ἤρχισα νὰ σκέπτωμαι. Τί ὤφειλον νὰ κάμω; Νὰ μὴ φύγω ἐκ τοῦ ὑποταχθέντος εἰς τὸν λῃστὴν φρουρίου, ἢ νὰ ταχθῶ ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ, ἐθεώρουν ὅλως ἀνάξιον ἀξιωματικοῦ. Τὸ καθῆκον μοὶ ὑπηγόρευε νὰ ὑπάγω καὶ νὰ παρουσιασθῶ ἐκεῖ, ὅπου ἠδυνάμην ἀκόμη νὰ φανῶ χρήσιμος εἰς τὴν πατρίδα μου, ἐν ταῖς κρισίμοις περιστάσεσιν ἐν αἷς εὑρίσκετο. Ἀλλ' ὁ ἔρως μετ' ὄχι ὀλιγωτέρας δυνάμεως μὲ παρεκίνει νὰ μείνω παρὰ τῇ Μαρίᾳ Ἰβανόβνᾳ, ὅπως ὑπερασπίζωμαι καὶ προστατεύω αὐτήν. Καίτοι δὲ προσεδόκων ἀναποδράστως προσεχῆ μεταβολὴν τῶν πραγμάτων, ὅμως μεθ' ὅλα ταῦτα ἠδυνάτουν νὰ καταστείλω τὸν φόβον μου, ἀναλογιζόμενος τοὺς κινδύνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἦτο ἐκτεθειμένη.

Τὰς σκέψεις μου ταύτας διέκοψεν ἡ ἔλευσις Κοζάκου, ὅστις ἦλθε δρομαῖος ὅπως μοὶ ἀναγγείλῃ, ὅτι ὁ μέγας τσάρος μὲ προσκαλεῖ ἐνώπιόν του.

«Ποῦ εἶναι; ἠρώτησα ἕτοιμος ὢν νὰ ὑπακούσω.

— Εἰς τὸ σπίτι τοῦ φρουράρχου, ἀπεκρίθη ὁ Κοζάκος. Μετὰ τὸ φαγητὸν ὁ πατέρας μας ὑπῆγε 'ς τὸ λουτρόν· τώρα ἀναπαύεται. Ἄ! ἄρχοντά μου, πῶς φαίνεται πῶς εἶναι μεγάλον ὑποκείμενον· κατεδέχθη νὰ φάγῃ δύο ὁλάκαιρα ψητὰ γουρουνόπουλα τοῦ γάλακτος· καὶ ἔπειτα ἐμπῆκε 'ς τὸ ζεστότερο μέρος τοῦ λουτροῦ, ὅπου ἦτο τόση ζέστη, ὥστε οὔτε ὁ ἴδιος ὁ Ταρὰς Κουρότσκιν ἠμποροῦσε νὰ βαστάξῃ· ὁ Ταρὰς, ποῦ λέτε, ἔδωκε τὸ σάρωμα εἰς τὸν Μπικμπάγεφ καὶ δὲν ἦρθε 'ς τὰ λογικά του, παρὰ ὅταν τοῦ ἔρριξαν ἀπάνω του πολλοὺς κάδους κρύο νερό. Τί νὰ σᾶς 'πῶ, ὅλα τὰ φερσίματα τοῦ τσάρου εἶναι ἀρχοντικά... καὶ 'ς τὸ λουτρό, κατὰ πῶς λένε, ἔδειξε τὰ σημάδια ποῦ ἔχει, 'σὰν τσάρος ποῦ εἶναι· εἰς τὸ ἕνα του βυζὶ ἕνα ἀετὸν μὲ δυὸ κεφάλια, ἴσα μὲ ἕνα πετάκι[1] καὶ εἰς τὸ ἄλλο τὴν εἰκόνα του».

Δὲν ἔκρινα ἀναγκαῖον νὰ ἀντείπω τῷ Κοζάκῳ, ἀλλ' ἠκολούθησα αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φρουράρχου, προσπαθῶν νὰ μαντεύσω τί τάχα μὲ ἤθελεν ὁ Πουγάτσεφ, καὶ ὁποῖον θὰ ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνεντεύξεώς μας· οὐδεμία χρεία βεβαίως νὰ προσθέσω, ὅτι οὐδὲν αἴσιον προσωνιζόμην.

Ἐνύκτωνεν ἤδη, ὅτε ἔφθασα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φρουράρχου. Ἡ ἀγχόνη μὲ τὰ θύματα αὐτῆς ὑψοῦτο μαύρη καὶ φοβερά· ὁ νεκρὸς τῆς δυστυχοῦς συζύγου τοῦ φρουράρχου ἔκειτο ἔτι ὑπὸ τὸ ἐξώθυρον, οὗ πλησίον ἐφρούρουν δύο Κοζάκοι· ὁ ὁδηγῶν με εἰσῆλθεν ἵνα ἀγγείλῃ τὴν ἔλευσίν μου· ἐπιστρέψας δὲ παραχρῆμα μὲ εἰσήγαγεν εἰς αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ δωμάτιον, ὅπου τὴν προτεραίαν ἀπεχαιρέτισα τὴν Μαρίαν Ἰβανόβναν.

Εἰσελθὼν εἶδον θέαμα παράδοξον καὶ καινοφανές. Παρὰ τράπεζαν ἐπεστρωμένην, βρίθουσαν δὲ φιαλῶν καὶ ποτηρίων, ἐκάθητο ὁ Πουγάτσεφ περιεστοιχισμένος ὑπὸ δεκάδος Κοζάκων ὁπλαρχηγῶν, φορούντων σκούφους καὶ χρωματιστὰ ὑποκάμισα, ὧν διάθερμα μὲν ἦσαν ἐκ τῆς κραιπάλης τὰ πρόσωπα, οἱ δ' ὀφθαλμοὶ πυρώδεις. Δὲν εἶδον ὅμως ἐν αὐτοῖς καὶ τοὺς νεοφωτίστους τοῦ Πουγάτσεφ ὁπαδούς, τοὺς δύο προδότας, τὸν Σβαμπρίνην καὶ τὸν *σύριαωτικ*.

«Ἄ! ἄ, ἡ αὐθεντιά σας εἶσθε, εἶπεν ὁ Πουγάτσεφ, ἄμα μὲ εἶδε. Καλῶς ὡρίσατε. Τιμὴ εἰς σᾶς καὶ θέσις εἰς τὴν τράπεζαν!»

Οἱ συνδαιτυμόνες ἐπυκνώθησαν, ὅπως μοὶ παραχωρήσωσι θέσιν· ἐκάθησα σιωπῶν εἰς τὸ ἄκρον τῆς τραπέζης. Ὁ παρακαθήμενος, νέος Κοζάκος, ὡραίου ἀναστήματος καὶ εὐειδής, μ' ἐκέρασεν οἰνόπνευμα, ἐγὼ ὅμως οὐδὲ εἰς τὰ χείλη προσήγγισα τὸ ποτήριον, ἀλλὰ παρετήρουν μετὰ περιεργίας τοὺς συνδαιτυμόνας. Ὁ Πουγάτσεφ ἐκάθητο ἐν τῇ τιμητικῇ θέσει, στηρίζων τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ τὸν μαῦρον πώγωνα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς εὐρείας συγμῆς του. Οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου του, κανονικοὶ καὶ προσηνεῖς, οὐδὲν ἐνεῖχον τὸ ἄγριον καὶ ἀπεχθές. Συχνάκις ἀπηύθυνε τὸν λόγον πρὸς ἄνδρα τινὰ ὡσεὶ πεντηκοντούτην τὴν ἡλικίαν, ὃν ὁτὲ μὲν ἐκάλει κόμητα, ὁτὲ δὲ Τιμόφεϊτς, ὁτὲ δὲ μπάρμπαν. Πάντες προσεφέροντο πρὸς ἀλλήλους ὡς φίλοι καὶ σύντροφοι, οὐδαμῶς δ' ἐδείκνυον ἐξαιρετικὸν σέβας πρὸς τὸν ἀρχηγόν των. Συνωμίλουν περὶ τῆς πρωΐ-

1. Χαλκοῦν νομίσματον πέντε καπικίων.

νῆς ἐφόδου, περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐπαναστάσεως καὶ περὶ τῶν μελετωμένων στρατιωτικῶν κινήσεων. Ἕκαστος ἐκαυχᾶτο διὰ τὰς ἀνδραγαθίας του, ἀνέπτυσσε τὴν γνώμην του καὶ ἀντέλεγεν ἐλευθέρως εἰς τὸν Πουγάτσεφ. Καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἀλλοκότῳ πολεμικῷ συμβουλίῳ ἀπεφασίσθη ἡ τοῦ Ὀρεμβούργου πολιορκία, κίνημα παράτολμον, ὅπερ μικροῦ δεῖν ἐστέφθη ὑπὸ ἐπιτυχίας. Ὡρίσθη δὲ νὰ ἐκστρατεύσωσι τὴν ἐπαύριον.

Οἱ συμπόται ἐξεκένωσαν καὶ αὐθις τὰ ποτήριά των, ἠγέρθησαν τῆς τραπέζης καὶ ἀπεχαιρέτισαν τὸν Πουγάτσεφ. Ἠθέλησα νὰ τοὺς ἀκολουθήσω, ἀλλ' ὁ Πουγάτσεφ μοὶ εἶπε :

«Μεῖνε ἐδῶ, θέλω νὰ σοὶ ὁμιλήσω.» Ἐμείναμεν μόνοι. Ἐπί τινας στιγμὰς ἐτηρήσαμεν ἀμφότεροι σιγήν. Ὁ Πουγάτσεφ μὲ ἐκύτταζεν ἀτενῶς καμμύων ἐνίοτε τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμόν μετ' ἀπεριγράπτου ἐκφράσεως, πανουργίας καὶ χλεύης. Τέλος ἀνεκάγχασε μετ' εὐθυμίας τοσοῦτον εἰλικρινοῦς, ὥστε καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος παρατηρῶν αὐτὸν κατελήφθην ὑπὸ γέλωτος χωρὶς νὰ εἰξεύρω διατί.

«Τὸ λοιπόν, ἄρχοντά μου, μοὶ εἶπεν, ὁμολόγησέ το εἰλικρινῶς πῶς σ' ἔπιασε τρόμος, τὴν στιγμὴν ὅπου τὰ παλληκάρια μου σοῦ ἐπέρασαν τὴν θηλειὰ 'ς τὸ λαιμό ; πιστεύω πῶς ὁ οὐρανὸς σαῦ ἐφάνη σφονδύλι. Καὶ χωρὶς ἄλλο θὰ χροπηδοῦσες ἀμέσως εἰς τὸν ἀέρα, ἂν δὲν εὑρίσκετο ὁ ὑπηρέτης σου. Τὸν ἐγνώρισα ἀμέσως τὸν γερόστριγγλα. Αἴ καὶ ποῖος νὰ σᾶς τὸ ἔλεγεν, ἄρχοντά μου, πῶς ὁ ἄνθρωπος ποῦ σοῦ ἐχρησίμευσεν ὡς ὁδηγὸς εἰς τὴν στέππην ἦτο ὁ μέγας τσάρος ;»

Ταῦτα εἰπὼν προσέθηκε μετὰ σοβαρότητος. «Εἰς πολλὰ μοῦ ἔπταισες, ἀλλ' ἐγὼ σοῦ ἔδωκα χάριν, διὰ τὴν καλήν σου ψυχὴν καὶ διότι μοῦ προσέφερες ἐκδούλευσιν τὸν καιρὸν ὅπου ἤμην ἠναγκασμένος νὰ κρύπτωμαι ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου. Ἀλλὰ πολλὰ ἄλλα θὰ ἰδοῦν τὰ μάτια σου, καὶ ἄλλαις ἀμέτρηταις χάραις θὰ σοῦ κάμω, ὅταν πάρω τὸν θρόνον μου. Μοῦ ὑπόσχεσαι ὅμως πῶς θὰ μὲ ὑπηρετήσῃς μὲ ζῆλον ;»

Ἡ ἐρώτησις τοῦ κακούργου καὶ ἡ ἀναίδειά του μοὶ ἐφάνησαν τόσον κωμικά, ὥστε καὶ ἄκων ἐμειδίασα.

«Διατί γελᾷς ; μὲ ἠρώτησε συνοφρυωθείς· μήπως δὲν πιστεύεις, ὅτι εἶμαι ὁ μέγας τσάρος ; ἀποκρίσου μου εἰλικρινῶς.»

Ἐταράχθην. Ἡ συνείδησίς μου δὲν μοὶ ἐπέτρεπε νὰναγνωρίσω ἕνα τυχοδιώκτην ὡς αὐτοκράτορα, διότι μοὶ ἐφαίνετο τοῦτο ἀσύγγνωστος ἀνανδρία. Ἀλλὰ πάλιν νὰ τὸν ἀποκαλέσω ἀπατεῶνα κατὰ πρόσωπον ἦτο ὡς νὰ κατεδίκαζον ἐμαυτὸν εἰς βέβαιον θάνατον· καὶ ἡ θυσία τὴν ὁποίαν ἤμην ἕτοιμος νὰ ὑποστῶ ὑπὸ τὴν ἀγχόνην, ἐνώπιον ὅλου τοῦ λαοῦ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ ὁρμῇ τῆς ἀγανακτήσεώς μου, μοὶ ἐφαίνετο τότε ἀνωφελὲς κόμπασμα. Δὲν εὗξευρον τί νὰ εἴπω. Ὁ Πουγάτσεφ ἀνέμενε τὴν ἀπάντησίν μου ἐν ἀγρίᾳ σιγῇ. Ἐπὶ τέλους (καὶ ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη τὴν στιγμὴν ἐκείνην μετ' ἐνδομύχου πάντοτε εὐχαριστήσεως) τὸ αἴσθημα τοῦ καθήκοντος κατίσχυσε τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, καὶ ἀπεκρίθην τῷ Πουγάτσεφ.

«Ἄκουσον, θὰ σοῦ εἴπω ὅλην τὴν ἀλήθειαν. Σὲ βάλλω κριτὴν σὲ τὸν ἴδιον. Δύναμαι νὰ σὲ ἀναγνωρίσω ὡς τσάρον ; εἶσαι ἔξυπνος ἄνθρωπος· θὰ καταλάβῃς τότε ἀμέσως πῶς ψεύδομαι.

— Τίς λοιπὸν φρονεῖς πῶς εἶμαι ;

— Ὁ Θεὸς μόνος τὸ εἰξεύρει· ἀλλ' ὅποιος δήποτε καὶ ἂν ἦσαι παίζεις παιγνίδι πολὺ ἐπικίνδυνον.»

Ὁ Πουγάτσεφ ἔρριψεν ἐπ' ἐμοῦ βλέμμα ταχὺ καὶ ἐταστικόν.

«Δὲν πιστεύεις λοιπὸν πῶς εἶμαι ὁ αὐτοκράτωρ Πέτρος; Ἂς ἦναι ὅμως. Ἀλλὰ μήπως οἱ τολμηροὶ ἄνθρωποι δὲν ἐπιτυγχάνουσι τὸν σκοπόν των ; μήπως παλαιότερα δὲν ἐβασίλευσεν ὁ Γρίσκα Ὀτρέπιεφ ;[1] Ἔχε ὁποιαν ἰδέαν θέλεις περὶ ἐμοῦ, ἀλλὰ μὴ μὲ ἐγκαταλίπῃς. Τί σὲ μέλει ἂν ἦναι αὐτὸς ἢ ἄλλος ; Τὸ σκυλὶ ἐκεῖ ποῦ τρώγει γαυγίζει. Ὑπηρέτησέ με πιστῶς καὶ θὰ σὲ κάμω στρατάρχην καὶ πρίγκηπα. Τί λέγεις ;

— Ὄχι, ἀπεκρίθην μετὰ στάθερότητος· εἶμαι εὐπατρίδης· ὡρκίσθην πίστιν εἰς τὴν Αὐτῆς Μεγαλειότητα τὴν αὐτοκράτειραν· δὲν δύναμαι νὰ σὲ ὑπηρετήσω. Ἂν πράγματι θέλῃς τὸ καλόν μου στεῖλόν με εἰς τὸ Ὀρεμβοῦργον.»

Ὁ Πουγάτσεφ ἐσκέφθη ἐπ' ὀλίγον.

«Ἀλλ' ἐὰν σὲ στείλω εἰς Ὀρεμβοῦργον, εἶπε, μοῦ ὑπόσχεσαι νὰ μὴ πολεμήσῃς ἐναντίον μου;

— Πῶς θέλεις νὰ σοῦ τὸ ὑποσχεθῶ ; ἀπεκρίθην· τὸ εἰξεύρεις καὶ ὁ ἴδιος πῶς αὐτὸ δὲν εἶναι εἰς τὸ χέρι μου. Ἂν λάβω διαταγὴν νὰ πολεμήσω ἐναντίον σου ὀφείλω νὰ ὑπακούσω. Εἶσαι ἀρχηγὸς τώρα καὶ θέλεις ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἔχεις ὑπὸ τὰς διαταγάς σου, νὰ σὲ ὑπακούωσι. Πῶς ἠμπορῶ νὰρνηθῶ ὑπηρεσίαν, ὅταν εἶναι ἀνάγκη τῆς ὑπηρεσίας μου ; Ἡ κεφαλή μου εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν σου· ἂν μὲ ἀφίσῃς ἐλεύθερον, εὐχαριστῶ· ἂν πάλιν μὲ θανατώσῃς, ὁ Θεὸς ἂς σὲ κρίνῃ· ἀλλὰ σοῦ εἶπα τὴν ἀλήθειαν.»

Ἡ εἰλικρίνειά μου ἤρεσε τῷ Πουγάτσεφ.

«Ἂς εἶναι, εἶπε, τύπτων διὰ τῆς χειρὸς τὸν ὦμόν μου· ἢ τὴν τιμωρίαν, ἢ τὴν καλωσύνην πρέπει κανεὶς νὰ τὴν κάμνῃ σωστήν. Ἤγαινε ὅπου σοῦ ἀρέσει. Ἔλα αὔριον νὰ μὲ ἀποχαιρετίσῃς. Καὶ τώρα πήγαινε νὰ κοιμηθῇς, διότι ἐνύσταξα καὶ ἐγώ.»

1. Ὁ πρῶτος τῶν ψευδοδημητρίων.

Ἀφῆκα τὸν Πουγάτσεφ καὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν ὁδόν. Ἡ νὺξ ἦτο αἰθρία καὶ ψυχρά· ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες φέγγοντες λαμπρῶς, ἐφώτιζον τὴν πλατεῖαν καὶ τὴν ἀγχόνην. Τὰ πάντα ἦσυχα καὶ σκοτεινὰ ἐν τῷ λοιπῷ φρουρίῳ. Μόνον ἐν τῷ καπηλείῳ ὑπῆρχε φῶς καὶ ἠκούοντο ἐν αὐτῷ κραυγαὶ οἰνοφλύγων τινῶν. Ἔρριψα ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς οἰκίας τοῦ ἱερέως, αἱ θύραι καὶ τὰ παραθυρόφυλλα αὐτῆς ἦσαν κλειστά, ἡσυχία δὲ πλήρης ἐπεκράτει ἐν αὐτῇ.

Εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν μου, ὅπου εὗρον τὸν Σαβέλιτς ὀδυρόμενον διὰ τὴν ἀπουσίαν μου. Μαθὼν δὲ ὅτι μοὶ ἀπεδόθη ἡ ἐλευθερία ἐνεπλήσθη χαρᾶς.

«Δοξασμένον ἂς ἦναι τὸ ὄνομά σου, Θεέ μου! εἶπε ποιῶν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Αὔριον μὲ τὰ χαράμματα θὰ φύγωμεν ἀπὸ τὸ φρούριο καὶ θὰ ὑπάγωμεν ὅπου μᾶς φωτίσῃ ὁ Θεός. Σοῦ ἑτοίμασα κάτι τι· φάγε, πατέρα μου, καὶ κοιμήσου ὡς τὸ πρωὶ ἡσυχος 'σὰν τἀρνάκι.»

Τὸν ἤκουσα προθύμως καὶ δειπνήσας μὲ πολλὴν ὄρεξιν, κατεκλίθην ἐπὶ τοῦ πατώματος γυμνός, καταπεπονημένος τό τε πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα.

**Π.

["Ἑπεται συνέχεια].

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἐγκαινίζοντες τῇ εἰσηγήσει τῆς διευθύνσεως τῆς «Ἑστίας» σειρὰν ἀρθριδίων, προτιθεμένων κυρίως νὰ μεταδώσωσι τῷ κοινῷ πᾶσαν ἐν ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τῇ βιομηχανίᾳ τελουμένην πρόοδον, δι' ὀλίγων νομίζομεν καθηκόν μας νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν ἐν αὐτοῖς ἐπικρατήσουσαν ἰδέαν. — Προαγγέλλομεν τῷ ἀναγνώστῃ ὅτι θέλομεν ἀποφεύγει πᾶν τὸ ἀνιαρὸν ἐν τῇ ἀναγνώσει, καὶ ὅτι ἐπίσης δὲν θὰ δίδωμεν πᾶσαν τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς τὰ τέρψιν μόνον ἐνέχοντα. Σκοποῦμεν νὰ τηρήσωμεν τὴν μέσην ὁδόν, προσπαθοῦντες νὰ καταστῶμεν διδακτικοὶ καὶ ὠφέλιμοι.

Α'

Περὶ καπνοῦ.

Φορολογία καπνοῦ. — Πρότερον τιμὴς καπνοῦ. — Ἱστορία τοῦ μονοπωλίου ἐν Γαλλίᾳ. — Κατάλωσις καπνοῦ ἀπὸ τῆς ἐναρξεως τοῦ μονοπωλίου. — Κατάλωσις κατὰ τοὺς διαφόρους μῆνας τοῦ ἔτους. — Ἐργοστάσια τῆς Γαλλίας. — Σχολεῖα ἐν αὐτοῖς. — Σχολὴ καπνομηχανικῶν. — Εἰσοδεία καπνῶν. — Κατασκευὴ τῶν διαφόρων καπνῶν, τοῦ ταμβάκου, τοῦ κομμένου, τῶν πούρων, τῶν σιγάρων. — Πόσοι οἱ καπνίζοντες εἰς τὰς διαφόρους χώρας. — Πόσοι ἐν Ἑλλάδι. — Τί θὰ καπνίζωσι μετὰ τὸ προτέρημα τῆς Κυβερνήσεως.

Σπανίως παρ' ἡμῖν δύναται τις νὰ ἐγγράψῃ ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς χώρας πρόοδον τινά. Ἐν τούτοις πρόοδος, καὶ σπουδαία μάλιστα εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ καπνοῦ φορολογία καὶ τὸ προνόμιον τοῦ Κράτους περὶ τιμῆς αὐτοῦ.

Πρὶν ἢ ἀρχίσῃ λειτουργοῦν ἐνταῦθα, σύστημα πρὸ αἰώνων ὑπάρχον εἰς ἄλλα Κράτη, ὑποβάλλομεν τοῖς ἀναγνώσταις τῆς «Ἑστίας» τὰ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου τελούμενα ἐν Γαλλίᾳ. Τὸ νῦν ἐν Γαλλίᾳ ἰσχύον σύστημα, καθ' ὃ τὸ μονοπώλιον τῆς τε κατασκευῆς καὶ πωλήσεως τοῦ καπνοῦ εἶναι ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τοῦ Κράτους, ἐθεμελιώθη κατὰ τὸ 1811. Κυρίως ὅμως εἰπεῖν, αὐτὸ τὸ Κράτος πρὸ πολλοῦ ἐνέμετο τὰς προσόδους τοῦ καπνοῦ, καθότι ἀπὸ τὰ 1674 μέχρι τῆς μεγάλης ἐπανστάσεως, τὸ Κράτος μόνον εἶχε τὸ προνόμιον τῆς κατασκευῆς καὶ πωλήσεως τῶν καπνῶν, παρεχώρει ὅμως τοῦτο ἐπὶ ἐτησίᾳ τινὶ χορηγίᾳ εἰς ἐνοικιαστάς. Ἡ χορηγία αὕτη, ἐνῷ κατὰ τὸ 1718 ἦτο μόνον 4 ἑκατομμύρ. φράγκα, κατὰ τὸ 1790 ἔφθασεν εἰς τὸ ποσὸν 32 ἑκατομμυρίων· ὅτε καὶ ἔπαυσε τὸ μονοπώλιον. Ποία ὅμως κυβέρνησις ἐγκαταλείπει τόσον εὐκόλως σπουδαίαν πηγὴν προσόδων ; Ὅτε διετέλει ἐλευθέρα ἡ παραγωγὴ καὶ πώλησις τοῦ καπνοῦ, μεθ' ὅλας τὰς ἐπιβληθείσας φορολογίας ἐπὶ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, τὰ ἔσοδα οὐδέποτε ὑπερέβησαν τὰ 16 ἑκατομμύρια· τὸ ΙΔ' μάλιστα ἔτος μόλις ἔφθασαν τὰ 14 ἑκατομμύρια. Κατὰ τὸ 1807 ἦσαν 13 ἑκατομμύριά. Ἐκ νέου λοιπὸν ἀποκατέστη τὸ μονοπώλιον, ἐπὶ σπουδαίᾳ ὠφελείᾳ τοῦ Κράτους.

Συμβουλευόμενοι τὴν στατιστικὴν βλέπομεν ὅτι ἡ ἐξόδευσις τοῦ καπνοῦ ἀπὸ τοῦ 1817 - 1877 ηὔξησεν ἀπὸ 12 ἑκατομμύρια εἰς 32 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων· ἡ ἐξόδευσις δὲ πούρων καὶ σιγάρων, ἥτις ἦτον ὅλως ἀσήμαντος κατ' ἀρχάς, σήμερον ἔφθασεν εἰς τὸ ποσὸν 4 ἑκατομμυρίων χιλιογράμμων. Ἡ πρὸς τὸν καπνὸν τάσις τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀναμφίρρηστος, καθ' ὅτι μεθ' ὅλην τὴν ὕψωσιν τῶν τιμῶν ἡ ἐξόδευσις ἐξακολουθεῖ αὐξάνουσα. Αἱ ἀκαθάριστοι πρόσοδοι ἐνῷ κατ' ἀρχὰς ἦσαν 63 ἑκατομμύρια ἀνῆλθον εἰς 330, τὸ δὲ καθαρὸν κέρδος τοῦ Κράτους ἀπὸ 39 ἑκατομμύρια εἰς 260. Σήμερον δ' εἰσπράττει τὸ ταμεῖον ἀκριβῶς, τὸ *δέκατον* τῶν ἐτησίων ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἐκ τῶν καπνῶν. Ἐν τῇ στατιστικῇ παρατηροῦμεν τὸ ἑξῆς περίεργον : Διακροῦντος τοῦ ἔτους δὲν καπνίζει ὁ κόσμος μετὰ τῆς αὐτῆς ζέσεως. Κατὰ τὸν Δεκέμβριον μῆνα ἐξοδεύεται ὁ περισσότερος καπνὸς καὶ τὰ πούρα. Ὀλιγώτερον δὲ καπνίζουσι κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα, τὰ δὲ ἐκ τῆς πωλήσεως ἔσοδα, ἅτινα καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοῦ χειμῶνος ἀνέρχονται εἰς 920,000 φράγ. τὸ θέρος κατέρχονται εἰς 820 χιλ. Πρὸς τούτοις δὲ παρατηρεῖται ἐλάττωσίς τις ἐν μηνὶ Μαρτίῳ κατὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν, καθὼς κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν. Ἐκ τῆς στατιστικῆς ταύτης δὲν δυνάμεθα ἀρά γε νὰ ἐξαγάγωμεν ὅτι τὸ

κάπνισμα παριστᾷ τὴν κατάστασιν τῆς δημοσίου ὑγείας ἔν τινι ἐποχῇ καὶ ὅτι ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐπηρείας τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν;

Ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχουσιν ἤδη 19 ἐργοστάσια καπνοῦ καὶ 29 ἀποθῆκαι. Ἕκαστον ἐργοστάσιον κατασκευάζει κατὰ μέσον ὅρον ἐτησίως 1,500,000 χιλιόγραμμα, ἀπασχολοῦν πλείους τῶν 100 ἐργατῶν. Τὸ μεγαλείτερον μέρος τῶν ἐργατῶν ἐνασχολεῖται εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν πούρων καὶ τῶν σιγάρων, τοῦτο δ' ἀνήκει εἰς τὸ θῆλυ γένος, καθότι ἡ ἐργασία αὕτη ἀπαιτεῖ εὐκαμψίαν τῶν δακτύλων, καὶ ἐπιτηδειότητα μεγάλην, προσόντα γυναικεῖα.

Διὰ τὸ ἐν τοῖς ἐργοστασίοις τοῦ καπνοῦ ἐνασχολούμενον προσωπικόν, ἡ κυβέρνησις ἔχει λάβει μέτρα ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι εὐημερίας αὐτοῦ, καθὼς καὶ ὑπὲρ τῆς διανοητικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως. Πρὸς τοῦτο ἐν ἑκάστῳ ἐργοστασίῳ συνέστησε ταμεῖα συντάξεως διὰ τοὺς ἐγγηράσαντας ἐν τῇ ἐργασίᾳ, συγχρόνως δὲ καὶ σχολεῖα πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν ἐργαζομένων παιδίων, διότι πλεῖστα τοιαῦτα ἐργάζονται. Κατὰ τὸ 1877 πλέον τῶν 3500 παιδῶν ἐφοίτων εἰς τὰ τοιαῦτα σχολεῖα.

—

Οἱ διευθυνταὶ καὶ οἱ μηχανικοὶ τῶν ἐργοστασίων τοῦ Κράτους εἶναι ὅλοι ἀρχαῖοι μαθηταὶ τῆς Πολυτεχνικῆς σχολῆς. Τὸ ἐν Παρισίοις ὑφιστάμενον σχολεῖον τῶν καπνῶν διδάσκει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ τὰς ἀναγκαίας τοῦ ἐπαγγέλματος γνώσεις, καθὼς καὶ χημείαν καὶ μηχανικήν. Ἐκ τοῦ φυτωρίου τούτου τῶν νέων μηχανικῶν ἐξῆλθον σπουδαιότατοι ἄνδρες. Μαθητὴς ταύτης ἦτον ὁ περίφημος Le Verrier, καὶ ὁ κ. Rolland, γενικὸς διευθυντὴς καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ὁ κ. Schlœsing, εἷς τῶν καλλιτέρων Γάλλων χημικῶν, καὶ ὁ κ. Teissereng de Port, ἀρχαῖος ὑπουργὸς τοῦ ἐμπορίου. Ἐκ τῆς σχολῆς ταύτης ἀποστέλλονται οἱ καλλίτεροι τῶν μαθητῶν εἰς Ἀβάνην καὶ Κούβαν, ἵν' ἀγοράζωσιν ἐπιτοπίως τὴν ἀναγκαίαν πρὸς κατασκευὴν πούρων ποσότητα τῶν καπνῶν.

Κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἀφὴν τὰ φύλλα τοῦ καπνοῦ[1] διαφέρουσι μεγάλως. Ἄλλα μὲν εἶναι λεπτὰ καὶ μελανὰ, ἄλλα δὲ παχέα καὶ ἀδρά.

1. Ὁ καπνὸς ἀνήκει φυτολογικῶς εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν, εἰς ἣν καὶ τὰ γεώμηλα. — Εἶναι δηλαδὴ εἶδος τῶν Σολανοειδῶν, κατάγεται δ' ἐκ τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς. Εἰσήχθη εἰς Εὐρώπην ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν καὶ Πορτογάλλων κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Ἰωάννης Νικότ, πρέσβυς τῆς Γαλλίας ἐν Λισβώνῃ, ἔφερεν αὐτὸν πρῶτος ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸ 1859. Ἡ Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων παρεδέξατο τὸ φυτὸν ὡς ἰατρικὴν βοτάνην. Ὅτε κατὰ πρῶτον ἐγένετο χρῆσις αὐτοῦ ἐκαλεῖτο «Νικοτιανή, χόρτον τῆς βασιλίσσης, ταμβάκος». Οἱ ἄγριοι τῆς Ἀμερικῆς ἐδίδαξαν τοῖς Εὐρωπαίοις τὸ κάπνισμα καὶ τὴν μάσησιν τοῦ καπνοῦ. Ἐν Εὐρώπῃ δὲ ἐγεννήθη ἡ ἕξις τῆς διὰ τῆς ῥινὸς ἀναρροφήσεως τοῦ ταμβάκου.

Εἰς 19 νομοὺς τῆς Γαλλίας καλλιεργεῖται ὁ καπνός.

Ἡ ποιότης τοῦ ἐδάφους, τὸ κλῖμα καὶ ἡ καλλιέργεια ἐπηρεάζουσι σπουδαίως τὴν ποιότητα τοῦ καπνοῦ. Ποικίλη δ' εἶναι ἡ σύνθεσις αὐτοῦ. Ὁ καπνίζων ἀγνοεῖ πόσας καὶ ὁποίας οὐσίας ἐνέχει ὁ καπνός. Ἐκτὸς τῆς νικοτίνης, ἥτις δίδει εἰς αὐτὸν τὴν δύναμιν, καὶ διαφόρων ἄλλων ἐλαίων μεταδιδόντων αὐτῷ τὸ ἄρωμα, ὁ καπνὸς περιέχει ὀξέα, μηλικόν, κιτρικόν, πηκτικόν, ὀξικόν, ῥητίνας, ξυλίνην, νιτρικὸν ὀξὺ, χλώριον, ἄσβεστον, πότασσαν καὶ ἀμμωνίαν. Τὸ ἐν αὐτῷ ποσὸν τῆς νικοτίνης ἀνέρχεται ἀπὸ 0-9 τοῖς ἑκατόν. Ἡ δὲ τέφρα περιέχει 0-4 τοῖς ἑκατὸν ἀνθρακικὴν πότασσαν. Καπνὸς περιέχων πλείω τῶν 3 τοῖς 100 νικοτίνην δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς κάπνισμα, διότι εἶναι πικρός· δὲν καίεται ἐπίσης εὐκόλως ὅταν δὲν περιέχει ἀρκετὴν ποσότητα ἁλάτων ποτάσσης. Κύριον διακριτικὸν γνώρισμα τοῦ καλοῦ καπνοῦ εἶναι, ἡ ἐν αὐτῷ περιεχομένη ἀνάλογος ποσότης νικοτίνης καὶ ἡ ἐν τῇ τέφρᾳ ὕπαρξις ἀνθρακικῆς ποτάσσης. Διὰ τὸν πρὸς τραβήγμα ταμβάκον, ἐπιζητεῖται μόνον τὸ ποσὸν τῆς νικοτίνης.

—

Συλλεγόμενα καὶ ἀποξηραινόμενα εἰς τὸν ἀέρα ὑπὸ τοῦ καλλιεργητοῦ τὰ διάφορα φύλλα, προσδένονται 25-50 ὁμοῦ εἰς μικρὰς δεσμίδας καλουμένας κοινῶς *καλούπια*[1]. Ὅταν τὰ καπνοδέματα φθάσωσιν εἰς τὰ ἐργοστάσια, διαλέγουσι τὰ φύλλα διὰ τὰς διαφόρους χρήσεις τοῦ καπνοῦ, καὶ διὰ μηχανῆς τινος ἀναπληρούσης τὸν καπνιστὴν βεβαιοῦται, ἡ πρὸς καῦσιν ποιότης τῶν φύλλων· μετὰ τοῦτο ἄρχεται ἡ κυρίως ἐργασία τῆς παρασκευῆς.

Εἰς τὴν δημοσίαν κατανάλωσιν ὁ καπνὸς χορηγεῖται πρῶτον *τετριμμένος* ἢ ταμβάκος, δεύτερον διὰ *μάσησιν*, τρίτον *κεκομμένος* καὶ τέταρτον εἰς σχῆμα πούρων καὶ σιγάρων.

Ὁ ταμβάκος παρασκευάζεται ἐκ φύλλων περιεχόντων μεγάλην ποσότητα νικοτίνης· τοιοῦτος καπνὸς εἶναι ὁ τῆς Βιργινίας, καὶ τῶν γαλλικῶν νομῶν τοῦ Βορρᾶ, Ille et Vilaine, Lot-et-Garonne, Lot, κτλ. Τὸ μίγμα βρέχεται δι' *ἁλμυροῦ ὕδατος* ἐντὸς μηχανῆς. Τὸ ἐν τῷ ὕδατι προστιθέμενον ἅλας παρεμποδίζει τὰς ἀτάκτους ζυμώσεις. Μετὰ τοῦτο τὰ φύλλα κόπτονται διὰ μηχανῆς· ἐν διαστήματι μιᾶς ὥρας κόπτονται εὐκόλως 800 χιλιόγραμμα καπνοῦ, ἅτινα περισυνάγονται εἰς ἰδιαιτέραν αἴθουσαν. Ἐκεῖ ἐπέρχεται ἡ ζύμωσις, ἐπιστατοῦσιν ὅμως ἵνα μὴ ἡ θερμοκρασία ὑπερβῇ τοὺς 80 βαθμοὺς, διότι τότε μέρος τῆς νικοτίνης καταστρέφεται καὶ ὁ καπνὸς καθίσταται ὀξεινὸς ὡς ἐκ τῆς μεγάλης παραγωγῆς ὀξικοῦ ὀξέως.

1. Τοιαύτη τις ὀνομασία δίδεται ἐν Θεσσαλίᾳ.

Μόλις μεθ' ἓξ μῆνας ὁ καπνὸς ἀποκτᾷ τὰς ἀναγκαίας ἰδιότητας ὅπως τριβῇ εἰς *ταμβάκον*. Ἡ ἐργασία αὕτη τελεῖται ἐντὸς μύλων ὁμοίων σχεδὸν πρὸς τοὺς μύλους τοῦ καφέ. Ὁ τετριμμένος καπνός, ἀφοῦ βραχῇ τίθεται ἐκ νέου ἐντὸς μεγίστων ξυλίνων δωματίων, περιεχόντων 25-30,000 χιλιογράμμων, ἔνθα ὑποβάλλεται εἰς δευτέραν ζύμωσιν καὶ γεννᾶται ἐν αὐτῷ ἡ ἰδιότης ἐκείνη, ἡ ἀναγκάζουσα τοὺς ἐραστὰς τοῦ *ταμβάκου* νὰ λέγωσι *καίει ὁ ταμβάκος*, ἥτις προέρχεται ἐκ παραγωγῆς ἀμμωνίας. Ὁ ταμβάκος μένει ἐκεῖ ἓν ἔτος, ὅπως καταστῇ ἀλκαλικός.

Μετὰ τὸ τέλος ὁ ταμβάκος τίθεται εἰς πίθους, ἔνθα συμπιέζεται μηχανικῶς· ἀφοῦ δὲ διαμείνῃ ἐκεῖ ἑτέρους δύο μῆνας, δίδεται πρὸς πώλησιν. Τοιαύτη τις εἶναι ἐν συντομίᾳ ἡ ἱστορία μιᾶς πρέζας ταμβάκου. Πόσαι δυσκολίαι πρὸς παραγωγὴν ἑνὸς *πταρνίσματος*!!!

Ὁ πρὸς μάσησιν καπνὸς καταναλίσκεται μόνον ὑπὸ τῶν ναυτῶν. Πρὸς κατασκευὴν αὐτοῦ γίνεται χρῆσις τῶν πάντων, τεμαχίων φύλλων, μίσχων καὶ νευρώσεων τῶν φύλλων (κοτσανίων). Τὰ φύλλα πλέκονται ἐν εἴδει σχοινίου, εἴτε διὰ τῆς χειρὸς εἴτε μηχανικῶς. Ἐκ τῶν νευρώσεων κατασκευάζουσι δεσμίδας, ἃς ὑποβάλλουσιν εἰς ὑδραυλικὴν πιεστικὴν μηχανὴν ὅπως ἐξαγάγωσιν ἐξ αὐτῶν τὸ ὑπερβάλλον τοῦ ζωμοῦ. Μεθ' ὃ πωλοῦνται!

Ἡ παρασκευὴ τοῦ πρὸς κάπνισμα καπνοῦ, καίτοι οὐχὶ τόσον μακρὰ ὡς ἡ τοῦ ταμβάκου, ἀπαιτεῖ ἐπίσης σπουδαίαν μέριμναν. Κόπτουσι πρῶτον τοὺς μίσχους τῶν φύλλων, κατόπιν βρέχουσι ταῦτα μεθ' ὕδατος 28 τοῖς 100 ἁλμυροῦ, οὐχὶ διότι ὡς πρὸς τὸν καπνὸν τοῦτον εἶναι ἀναγκαία ἡ ζύμωσις, ἀλλὰ πρὸς ἀποφυγὴν ταύτης. Βρέχουσι μόνον καὶ μόνον τὸν καπνὸν, ὅπως εὐκολύνωσι τὴν μηχανικὴν ἐργασίαν. Μεθ' ὃ κόπτεται ὁ καπνὸς ἐν μηχανισμοῖς, ἐν οἷς ἡ μάχαιρα εἶναι τεθειμένη ὡς ἡ τῆς λαιμητόμου, ἐπὶ σύρτου κινουμένου ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω. Ὁ κοπεὶς καπνὸς φρύγεται ὅπως ἀφαιρεθῇ ἡ ὑγρασία αὐτοῦ, πρὸς δὲ ὅπως τὰ τεμάχια καταστῶσιν οὐλα. Ἄλλοτε τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐξετέλουν οἱ ἐργάται, ἔφρυγον δὲ τὸν καπνὸν ἐπὶ τετρημμένων μεταλλίνων δίσκων, ὁμοίων τῶν ἐν χρήσει πρὸς ψήσιμον τῶν καστάνων. Οἱ παραγόμενοι ὅμως δηλητηριώδεις ἀμμωνιακοὶ ἀτμοὶ ἐπέφερον ἀσφυξίαν τοῖς ἐργάταις· διὰ τοῦτο ὁ κ. Rolland ἐφεῦρε μηχανισμὸν διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην, τυχὼν ὡς ἐκ τούτου τοῦ βραβείου Monthyon ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν.

Ἐν τῷ φρυγάνῳ μεγίστη δίδεται προσοχὴ ἵνα μὴ ἡ θερμοκρασία ὑπερβῇ τοὺς 100 βαθμοὺς, διότι τότε ὁ καπνὸς λαμβάνει γεῦσιν δυσάρεστον, ὡς ἂν νὰ ἐξήρχετο ἐκ κλιβάνου.

Ἐκ τοῦ φρυγάνου ὁ καπνὸς μεταφέρεται εἰς ξηραντήριον, συνιστάμενον ἐκ μεγίστου ξυλίνου κυλίνδρου, ὅστις περιστρεφόμενος ἀπαλλάσσει αὐτὸν τῶν κόνεων. Μεθ' ὃ ἀφίνεται κατὰ μεγάλας ποσότητας ἐπὶ δύο μῆνας. Τὸ ἄρωμά του ἐκεῖ ἀναπτύσσεται. Μετὰ ταῦτα παραλαμβάνεται ὑπὸ τῶν τοποθετούντων ἐντὸς τῶν χαρτίνων δεμάτων, κτλ. Ἡ ζύγισις καὶ τοποθέτησις τοῦ καπνοῦ τελεῖται διὰ μηχανῶν πλέον.

Μετὰ τὸν κεκομμένον καπνὸν ἔρχονται τὰ πούρα! Ταῦτα κατασκευάζονται διὰ τῆς χειρὸς μόνης. Μέχρι τοῦδε δὲν εὑρέθη μηχανὴ ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἐργασίαν τῆς ἐργάτιδος. Τὰ μηχανικῶς κατασκευαζόμενα *πούρα* δὲν καπνίζονται σχεδόν. Ἕκαστον *ποῦρον* σύγκειται ἐκ τριῶν μερῶν· πρῶτον τοῦ ἐσωτερικοῦ, συνισταμένου ἐκ μικρῶν τεμαχίων φύλλων τιθεμένων τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, τὸν *ὑπομανδύαν*, φύλλον ἐκ καπνοῦ περιβάλλον τὸ ἐσωτερικόν· τέλος τὸ ἐξωτερικὸν ἔνδυμα τὸ περὶξ τοῦ πούρου τιθέμενον καὶ κλεῖον ἑρμητικῶς τὴν ἐπιφάνειαν. Καλὴ ἐργάτις κατασκευάζει εἰς διάστημα δέκα ὡρῶν 150 - 300 πούρα κατὰ τὸ σχῆμα. Παραλαμβανόμενα ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν ἐργατίδων τὰ πούρα τίθενται εἰς ξηραντήρια, μεθ' ὃ διαλεγόμενα τίθενται εἰς χάρτινα δέματα ἢ κυτία. Ἡ τιμὴ τοῦ πούρου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ ὄγκου αὐτοῦ. Ποικίλλει μεταξὺ 5 λεπτῶν καὶ 1,50 φράγκου. Ἡ ποιότης αὐτοῦ προέρχεται ἐκ τῆς συνθέσεως, τῆς εὐκόλου καύσεως τοῦ φύλλου, τῆς παρασκευῆς καὶ τῆς ἐργασίας. Τὸ ποῦρον δὲν πρέπει νὰ εἶναι μήτε λίαν σφιγμένον μήτε μαλακόν· πρέπει νὰ εἶναι πληρωμένον ὁμογενῶς καὶ καλῶς περιτετυλιγμένον.

Μετὰ τὰ πούρα ἐναπομένει νὰ γράψωμεν τινὰ περὶ τῶν σιγάρων. Ταῦτα, ἤδη ἐπίσης κατασκευάζονται ὑπὸ μηχανῶν, ὁπωσδήποτε ὅμως μεγαλητέρα ἀποδίδεται ἀξία εἰς τὰ διὰ μόνης τῆς χειρὸς κατασκευαζόμενα.

Μηχανὴ κατασκευάζουσα σιγάρα εἶναι πράγματι πρότυπον μηχανῆς εὐαισθήτου, λεπτῆς καὶ λίαν εὐφυῶς διερρυθμισμένης. Ὁ καπνίζων παρασκευάζει τὸ σιγάρον του ὡς ἑξῆς: περιτυλίσσει ἀνελίσσων διὰ τῶν δακτύλων ἐντὸς φύλλου σιγαροχάρτου τὸν καπνόν, κολλᾷ τὸ φύλλον καὶ κλείει τὰ ἄκρα. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐργάζεται καὶ ἡ μηχανή.

Ἡ ἐργάτις κάθηται παρὰ τὴν συσκευὴν, ἥτις μόλις εἶναι μεγαλειτέρα ραπτικῆς μηχανῆς. Ἡ ἐργασία της συνίσταται εἰς τὸ νὰ τοποθετῇ τὸν καπνὸν καθ' ὁμοειδῆ στρώματα ἐπὶ μικρᾶς μεταλλικῆς τραπέζης. Ἡ μηχανὴ, κινουμένη διὰ τοῦ ὕδατος ἐργάζεται αὐτομάτως. Ἀφ' ἑνὸς εἰσέρχεται ὁ καπνὸς εἰς τὴν συσκευὴν, ἀφ' ἑτέρου ἐξέρχονται τὰ σιγάρα, ἅτινα μόνα τίθενται κατὰ τάξιν ἐντὸς κυτίου. Οὕτως οὐ-

δεὶς δύναται νὰ παραπονεθῇ ὅτι τὸ σιγάρον διῆλθε διὰ πολλῶν χειρῶν πρὶν ἢ καπνισθῇ. Συσταίνουσι μάλιστα εἰς τὰς ἐργάτιδας ν' ἀποφεύγωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν νὰ ἐγγίζωσι τὸν καπνόν, φόβῳ μὴ ἀφαιρέσωσι μέρος τοῦ ἀρώματος αὐτοῦ. Αὕτη δὲν ἐγγίζει τὸν καπνὸν τοῦ Guibeck, οὗτινος τὸ χιλιόγραμμον στοιχίζει 45 φράγκα, ἢ μὴ μόνον διὰ τοῦ ἄκρου τῶν ὀνύχων καὶ μετ' ἀληθοῦς σεβασμοῦ.

Ἤδη ἂν τις τῶν ἀναγνωστῶν ἐπιθυμῇ νὰ μάθῃ τίς ἐκ τῶν λαῶν καπνίζει πλειότερον, ἰδοὺ ἀριθμοί τινες, δεικνύοντες τὴν κατανάλωσιν ἑκάστου ἀτόμου εἰς τὰς διαφόρους χώρας. Ἐν Αὐστρίᾳ 1 χιλιόγραμμον 48. Οὐγγαρίᾳ 0,87. Γαλλίᾳ 0,89. Ἰταλίᾳ 0,708. Γερμανίᾳ 1,83. Ἀγγλίᾳ 0,600. Ῥωσσίᾳ 0,600. Ἡνωμέναι πολιτεῖαι 1,600. Ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἀμερικὴ κατέχουσι τὴν πρώτην θέσιν. Ἐν Ἑλλάδι, ἄγνωστος εἶναι εἰς ἡμᾶς ἡ ποσότης ἡ καταναλισκομένη ὑφ' ἑκάστου ἀτόμου, ὁπωσδήποτε ὅμως ἕνεκα κλιματολογικῶν λόγων, παραδεχόμεθα ὅτι δὲν εἶναι μεγάλη.

Οἱ παρακολουθήσαντες μέχρι τέλους τὴν περιγραφὴν, θέλουσι πεισθῇ ποῖα μηχανήματα ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἐργοστάσιον ἄξιον τοῦ ὀνόματος, συγχρόνως δὲ πόσας προφυλάξεις πρέπει νὰ λαμβάνωνται περὶ καπνοῦ μέλλοντος οὐχὶ νὰ πωλῆται τμηματικῶς, ὡς νῦν ἐν τῇ ὑφισταμένῃ ἐλευθερίᾳ, ἀλλ' ἐντὸς δεσμίδων χαρτίνων, ἐν αἷς ἐπὶ πολὺ θὰ διαμείνῃ χρόνον. Δὲν ἔχω τὴν ἀτυχίαν νὰ καπνίζω· προαγγέλλω ὅμως τοῖς ἐρασταῖς τῶν καλῶν καπνῶν ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ καπνίζωσι καπνὸν εἰς κόνιν.

** Δ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Μεταξὺ νεονύμφων:

— Καὶ τώρα, Νικολάκη μου, 'πές μου, ἡ νέα αὐτὴ ζωὴ τοῦ ἐγγάμου δὲν σὲ στενοχωρεῖ καθόλου;

— Ὄχι, σὲ βεβαιῶ, ἀγαπητή μου.

— Ἐφοβήθηκα μήπως καὶ αἰσθάνεσαι πόθον πρὸς τὸν πρῶτόν σου ἐλεύθερον βίον.

— Ἐγώ! Τί λὲς, καλέ; Τόσον ὀλίγον ἀναζητῶ τὴν πρώτην μου ζωὴν, ὥστε ἐὰν ἀπέθνησκες σήμερα, αὔριον ἀμέσως θὰ ξαναπαντρευόμουν!

*
* *

Ἡ κυρία Ζ* κατηχεῖ τὸν νεκρὸν κ. Β*.

— Ἄκουσε, ἀγαπητέ μου... εἶνε καιρὸς νὰ νυμφευθῇς... Ἠξεύρεις πολὺ καλὰ ὅτι ἐκεῖ θὰ καταλήξῃ τὸ πρᾶγμα.

— Ἔ καὶ τί μὲ τοῦτο!... λέγει ὁ Β*. Ἐπειδὴ τάχα ἠξεύρω ὅτι ὀφείλω νὰ ἀποθάνω μιὰ 'μέρα, δὲν ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι πρέπει καὶ νὰ αὐτοχειριασθῶ τὸ ταχύτερον!

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ὁ ἄνθρωπος κυρίως εἰπεῖν εἶνε ἄγριον θηρίον, αἱμοχαρὲς θηρίον. Γνωρίζομεν αὐτὸν δεδαμασμένον καὶ ἐξημερωμένον, ἐν τῇ καταστάσει ἐκείνῃ, ἣν ὀνομάζομεν πολιτισμόν. Καταλαμβανόμεθα δὲ ὑπὸ φρίκης ὁσάκις συμβῇ νὰ εὑρεθῶμεν πρὸ τυχαίας τινὸς ἐκρήξεως τῆς φύσεώς του. Ἀλλ' ἂς καταπέσωσιν οἱ μοχλοὶ καὶ αἱ ἁλύσεις τῆς ἐννόμου τάξεως, ἀδιάφορόν πως, ἂς ὑψώσῃ κεφαλὴν ἡ ἀναρχία, καὶ τότε βλέπομεν τί ἐστιν ἄνθρωπος! (Schopenhauer).

Ἡ καλλιτέρα προσποίησις εἶνε ἡ εἰλικρίνεια.

Ὁ συντομώτερος τρόπος πρὸς ἐκτέλεσιν πολλῶν ἔργων εἶνε ἡ κατὰ τάξιν ἐκτέλεσις αὐτῶν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν Βερολίνῳ πρόκειται νὰ ἱδρυθῇ Ἑταιρία, ἧς σκοπὸς ἔσται ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν διδαγμάτων τῆς νέας Φυσιολογίας περὶ διατροφῆς τοῦ ἀνθρώπου χάριν τοῦ πολλοῦ πλήθους τῶν ἐργατῶν. Πρὸς τοῦτο θέλει ἱδρύσει ἑστιατόρια καὶ καφενεῖα, ἐν οἷς ὁ ἐργάτης νὰ εὑρίσκῃ ἐξαίρετον καὶ θρεπτικὴν τροφὴν ἀντὶ ἐλαχίστου τιμήματος· ποτὸν δὲ θὰ δίδεται τοῖς προσερχομένοις καφὲς καὶ κακάο. Ἐν ἀρχῇ θέλουσιν ἀνοιχθῇ τρία τοιαῦτα ἑστιατόρια, εἰς τρεῖς διαφόρους συνοικίας τοῦ Βερολίνου.

Κατὰ τὴν ἐπετηρίδα τῆς ἐπὶ τῶν προνομίων ἐπιτροπῆς ἐν Λονδίνῳ αἱ αἰτήσεις πρὸς παραχώρησιν προνομίων ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸ 1882 συνεποσώθησαν εἰς 6,241· ἐδόθησαν δὲ τοιαῦτα 4,337, ἐξ ὧν 77 κατόπιν ἠκυρώθησαν, καθόσον οἱ λαβόντες τὴν παραχώρησιν δὲν ἐξετέλεσαν τὰς προδιαγεγραμένας αὐτῶν ὑποχρεώσεις.

Οἱ καθ' ὅλην τὴν γῆν σιδηρόδρομοι ἔχουσι μῆκος 253,000 χιλιόμετρα. Ἐκ τούτων 113,000 χιλιομέτρων, ἤτοι τὰ 44 ἑκατοστὰ τοῦ ὅλου, ἀνήκουσιν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς.

Κατά τινα ἐφημερίδα τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τῶν ἐκκλησιῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνῆλθεν εἰς 536 ἑκατομμύρια, ὁλόκληρον δὲ εἶνε προϊὸν ἑκουσίων ἐράνων τῶν κατοίκων. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου τὸ τρίτον περίπου διατίθεται ὑπὲρ φιλανθρωπικῶν ἔργων, τὸ δ' ὑπόλοιπον χρησιμοποιεῖται πρὸς διατήρησιν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἀμοιβὴν τῶν ἱερέων.

ΑΘΗΝΗΣΙ. — ΤΥΠΟΙΣ «ΚΟΡΙΝΝΗΣ» ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ.